

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування наявності
та руху основних засобів автотранспортного підприємства**

Виконала:

Косакова Богдана Олександрівна
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Ткаль Ярміла Сергіївна
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Плаксієнко Валерій Якович
д.е.н., проф., проф. кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту Полтавського
університету економіки і торгівлі

Суми – 2024

6. Дата видачі завдання

« 08 » грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	Грудень 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - березень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	квітень-жовтень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	листопад - грудень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	січень-лютий 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	лютий 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	04-06 березня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	04-06 березня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	06-13 березня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	13-18 березня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	20 березня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Богдана КОСАКОВА

Керівник роботи

Ярміла ТКАЛЬ

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і
менеджменту

Маргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Косакова Б.О. Теоретико-практичні аспекти обліку і оподаткування наявності та руху основних засобів автотранспортного підприємства. Рукопис кваліфікаційної роботи. Суми. 2024.

Мета написання кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні організаційно-методичних та практичних аспектів обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з основними засобами, а також визначенні пріоритетних напрямів щодо вдосконалення організації обліку. В роботі вирішені наступні завдання: досліджено особливості тлумачення та класифікації основних засобів; проаналізовано з теоретичної позиції організацію обліку основних засобів та систему нормативного регулювання; визначено особливості організації та методик проведення інвентаризації основних засобів; проаналізовано основні показники діяльності досліджуваного підприємства; досліджено облік основних засобів у підприємстві; встановлено особливості податкового супроводження операцій з основними засобами в підприємстві; визначено напрями удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів у досліджуваному підприємстві; обґрунтовано елементи облікової політики щодо основних засобів як спосіб удосконалення облікового процесу; розглянуто аудит в якості інструменту забезпечення прозорості та достовірності облікових даних щодо основних засобів.

Встановлено, що основні засоби є ключовим елементом для бізнесу незалежно від галузі діяльності. Вони включають в себе будівлі, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг.

За результатами дослідження встановлено, що у динаміці вартість наявного майна досліджуваного товариства зменшилася на 11290500 гривень. Пасиви підприємства представлені трьома складовими: власним капіталом, довгостроковими та поточними зобов'язаннями.

Охарактеризовано основні завдання організації бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві. Також автором чітко деталізовані обов'язки досліджуваного підприємства як платника податку. Ідентифіковані елементи облікової політики.

Визначено, що у процесі аудиторського незалежного дослідження операцій з основними засобами актуальним є виконання наступних процедур аудиту: перевірка чи дотримані вимоги щодо віднесення основних засобів до необоротного активу; перевірка правильності проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів; перевірка якості щодо умов зберігання основних засобів; перевірка правильності документального, облікового супроводу операцій, які пов'язані з основними засобами, а саме надходженням, вибуттям, модернізацією, використанням; перевірка дотримання методу нарахування амортизації, який зафіксований в обліковій політиці, та правильності його застосування, відображення на рахунках, субрахунках процесу нарахування амортизації; перевірка правильності відображення витрат, які пов'язані з ремонтом, модернізацією відповідного об'єкта основних засобів; перевірка правильності відображення в обліку оренди відповідних об'єктів основних засобів (у випадку наявності); перевірка правильності узагальнення інформації щодо господарських операцій, які пов'язані з використанням основних засобів у стандартних та регламентованих звітах та ін.

Ключові слова: аудит, бухгалтерський облік, оподаткування, основні засоби, документування, інвентаризація, облікова політика.

ANNOTATION

Kosakova B. Theoretical and practical aspects of accounting and taxation of the presence and movement of fixed assets of a motor transport enterprise. Manuscript of qualifying work. Sumy. 2024.

The purpose of writing a qualifying work is to substantiate the organizational, methodological and practical aspects of accounting and taxation of transactions related to fixed assets, as well as to identify priority areas for improving the organization of accounting. The following tasks were solved in the work: the features of interpretation and classification of fixed assets were studied; the organization of accounting of fixed assets and the regulatory system were analyzed from a theoretical position; the features of the organization and methodology for conducting an inventory of fixed assets are determined; the main performance indicators of the enterprise under study were analyzed; the accounting of fixed assets at the enterprise has been studied; the specifics of tax

support for transactions with fixed assets in an enterprise have been established; the directions for improving the accounting of fixed assets in the enterprise under study have been identified; the elements of the accounting policy regarding fixed assets as a way to improve the accounting process are justified; audit is considered as a tool for ensuring transparency and reliability of accounting data on fixed assets.

It has been established that fixed assets are a key element of business, regardless of the industry. They include buildings, equipment, vehicles and other physical assets used to produce goods or services.

Based on the results of the study, it was established that in dynamics the value of the cash property of the company under study decreased by 11,290,500 hryvnia. The company's liabilities are represented by three components: equity, long-term and current liabilities.

The main tasks of organizing accounting at the enterprise under study are characterized. The author also clearly details the responsibilities of the enterprise under study as a taxpayer. Identified elements of accounting policies.

It has been determined that in the process of an independent audit study of operations with fixed assets, it is important to perform the following audit procedures: verification or compliance with the requirements for classifying fixed assets as a non-current asset; checking the correctness of the inventory and documenting the results; quality control according to the storage conditions of fixed assets; checking the correctness of documentary and accounting support for operations related to fixed assets, namely receipt, disposal, modernization, use; checking compliance with the depreciation calculation method recorded in the accounting policy and the correctness of its application, reflection of the depreciation calculation process in accounts and sub-accounts; checking the correctness of the reflection of costs associated with repairs and modernization of the corresponding fixed asset; checking the correctness of reflection in the rental accounting of the relevant fixed assets (if any); checking the correctness of the generalization of information on business transactions related to the use of fixed assets in standard and regulated reports, etc.

Key words: audit, accounting, taxation, fixed assets, documentation, inventory, accounting policy.

ЗМІСТ

	ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1	Основні засоби: особливості тлумачення та їх класифікація	11
1.2	Організація обліку основних засобів та система нормативного регулювання	15
1.3	Інвентаризація основних засобів: особливості організації та методика проведення	18
РОЗДІЛ 2	ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»	22
2.1	Характеристика показників діяльності ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»	22
2.2	Облік основних засобів у ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»	28
2.3	Особливості податкового супроводження операцій з основними засобами в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»	37
РОЗДІЛ 3	УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	43
3.1	Напрями удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів	43
3.2	Облікова політика щодо основних засобів як спосіб удосконалення облікового процесу	54
3.3	Аудит – інструмент забезпечення прозорості та достовірності облікових даних щодо основних засобів	60
	ВИСНОВКИ	65
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
	ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність кожного підприємства передбачає наявність засобів виробництва і відповідних матеріальних умов. Вони є одним із найважливіших елементів продуктивних сил, визначають їх рівень. Їх склад і структура визначають вид діяльності та виробничу потужність підприємства. Досить значною проблемою залишається контроль за витратами на поточний і капітальний ремонт основних засобів, оскільки витрати на проведення ремонтів, зокрема заміни запчастин, не відносяться на збільшення вартості основних засобів, а списуються на фактичні витрати.

Дослідження питань щодо організації бухгалтерського обліку та оподаткування основних засобів досліджувалися у наукових працях таких вітчизняних вчених: Власюк Т.М. [1], Жадан Т.А. [3], Мішура В.Б. [12], Назаренко І.М. [17], Плаксієнка В.Я. [17], Чижевської Л.В. [22] та ін.

Зазначені вчені власними науковими працями здійснили вагомий внесок в розвиток питань щодо дослідження проблематики, пов'язаної з веденням бухгалтерського обліку та оподаткування основних засобів. Проте, на сьогодні досліджувана проблематика залишається також актуально і потребує подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковою темою. Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Теоретико-методологічні та практичні аспекти організації обліку і оподаткування на підприємствах аграрного сектору економіки (номер держ. реєстрації 0119U102486)».

Мета і завдання дослідження. Мета написання кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні організаційно-методичних та практичних аспектів обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з основними засобами, а також визначення пріоритетних напрямів щодо вдосконалення організації обліку.

Для досягнення мети в роботі поставлені для вирішення наступні завдання:

- дослідити особливості тлумачення та класифікації основних засобів;

- проаналізувати з теоретичної позиції організацію обліку основних засобів та систему нормативного регулювання;
- визначити особливості організації та методика проведення інвентаризація основних засобів;
- проаналізувати основні показники діяльності досліджуваного підприємства;
- дослідити облік основних засобів у ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»;
- встановити особливості податкового супроводження операцій з основними засобами в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»;
- визначити напрями удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів у досліджуваному підприємстві;
- обґрунтувати елементи облікової політики щодо основних засобів як спосіб удосконалення облікового процесу;
- розглянути аудит в якості інструменту забезпечення прозорості та достовірності облікових даних щодо основних засобів.

Об'єктом дослідження є система організації бухгалтерського обліку та оподаткування операцій з основними засобами.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку та оподаткування основних засобів.

Методи дослідження. Виконання кваліфікаційної роботи базувалося на використанні системи загальних методів наукового дослідження (аналізу, групування, дедукції, індукції, історичного, порівняння, узагальнення та ін.). Крім того, були застосовані прийоми формальної логіки.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять нормативні документи, наукові праці вітчизняних вчених, практиків, дані річної фінансової звітності досліджуваного підприємства.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають елементи наукової новизни і полягають в наступному:

удосконалено:

- процес організації бухгалтерського обліку основних засобів, який передбачає використання сучасного програмного забезпечення «BAS : Бухгалтерія», що дозволяє в автоматизованому режимі формувати первинну документацію, створювати стандартну звітність та відображати інформацію про основні засоби у регламентованій звітності;

- процес організації обліку основних засобів шляхом обґрунтування доцільності розробки та впровадження в практичну діяльність облікової політики, основними елементами якої в частині обліку основних засобів доцільно вважати спосіб визначення для ОЗ терміну корисного використання; метод нарахування ОЗ; умови переоцінки, дооцінки ОЗ; підходи щодо визначення одиниці ОЗ; особливості визначення первісної вартості ОЗ; визначення ліквідаційної вартості об'єктів ОЗ; умови визнання відповідних об'єктів ОЗ активами; класифікаційні ознаки для використання щодо ОЗ для цілей як бухгалтерського обліку, так і оподаткування; організації обліку витрат, які пов'язані для підтримання об'єктів ОЗ у відповідному технічному стані; випадки, терміни проведення інвентаризації ОЗ;

набуло подальшого розвитку:

- ідентифікація аудиторських процедур, виконання яких у практичному аспекті є актуальною в процесі аудиту основних засобів;

- узагальнення теоретичних основ організації обліку основних засобів з урахуванням вимог законодавства та впливу цифровізації на облікових процес.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути прийняті до впровадження в освітній процес в контексті викладання облікових дисциплін, а також в практичну діяльність досліджуваного суб'єкта господарювання.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, які представлені в праці, одержані здобувачем вищої освіти особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: II Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети

розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»; 1st International scientific and practical conference «Perspectives of contemporary science: theory and practice».

Публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи викладено в 2 наукових працях загальним обсягом 0,4 ум. друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 72 сторінки, робота містить 6 таблиць, 36 рисунків. Список використаних джерел налічує 27 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Основні засоби: особливості тлумачення та їх класифікація

Основні засоби (далі ОЗ) є ключовим елементом для бізнесу незалежно від галузі діяльності. Вони включають в себе будівлі, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг. Актуальність основних засобів для підприємства можна розглядати з різних поглядів, а саме:

1) ОЗ забезпечують ефективність виробництва, оскільки дозволяють підприємствам виробляти товари чи надавати послуги, забезпечують ефективність та якість виробництва;

2) ОЗ сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства, оскільки господарюючі суб'єкти, які володіють актуальними технологіями та сучасними засобами виробництва, зазвичай мають конкурентну перевагу; вони можуть швидше реагувати на зміни ринку та задовольняти попит споживачів;

3) ОЗ забезпечують безпеку та дотримання стандартів, оскільки старе обладнання може бути менш безпечним для працівників та середовища; оновлення ОЗ може допомогти підприємствам виконувати стандарти з охорони праці та екологічні нормативи;

4) ОЗ підлягають модернізації та інновацій, постійне вдосконалення технологій та обладнання дозволяє підприємствам залишатися на передових позиціях у своїй галузі.

Зазначені аргументи засвідчують важливість ОЗ для господарюючих суб'єктів, для чіткості розуміння їх сутності проаналізуємо основні визначення.

Відповідно до ПКУ, основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального

користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [18].

Безумовно, наведене визначення є не єдиним, більшість визначень пропонуються науковцями, беручи за основу інтерпретацію, подану в ПКУ, проте є й інші підходи до розуміння даного терміну. На рисунку 1.1 узагальнено підходи до тлумачення терміну «основні засоби».

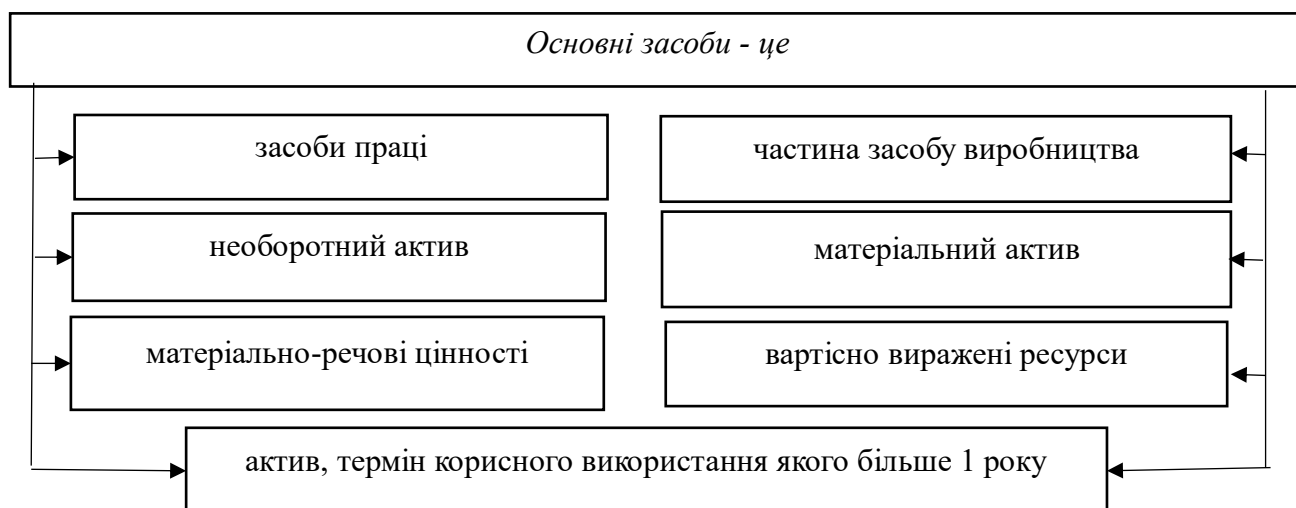


Рисунок 1.1 – Узагальнення підходів щодо тлумачення терміну «Основні засоби»

**Джерело: складено автором за матеріалами [1, 3, 12].*

Для того, щоб ОЗ визнати у якості необоротного активу, потрібно оцінити актив за наступними критеріями визнання:

- більше 1 року термін корисного використання;
- достовірно визначена вартість;
- використання активу забезпечує бізнес-суб'єкту економічні вигоди;
- актив утримується бізнес-суб'єктам для виробничих потреб;

- актив у матеріальній формі.

На рисунку 1.2 узагальнено види ОЗ з урахуванням різних класифікаційних ознак.

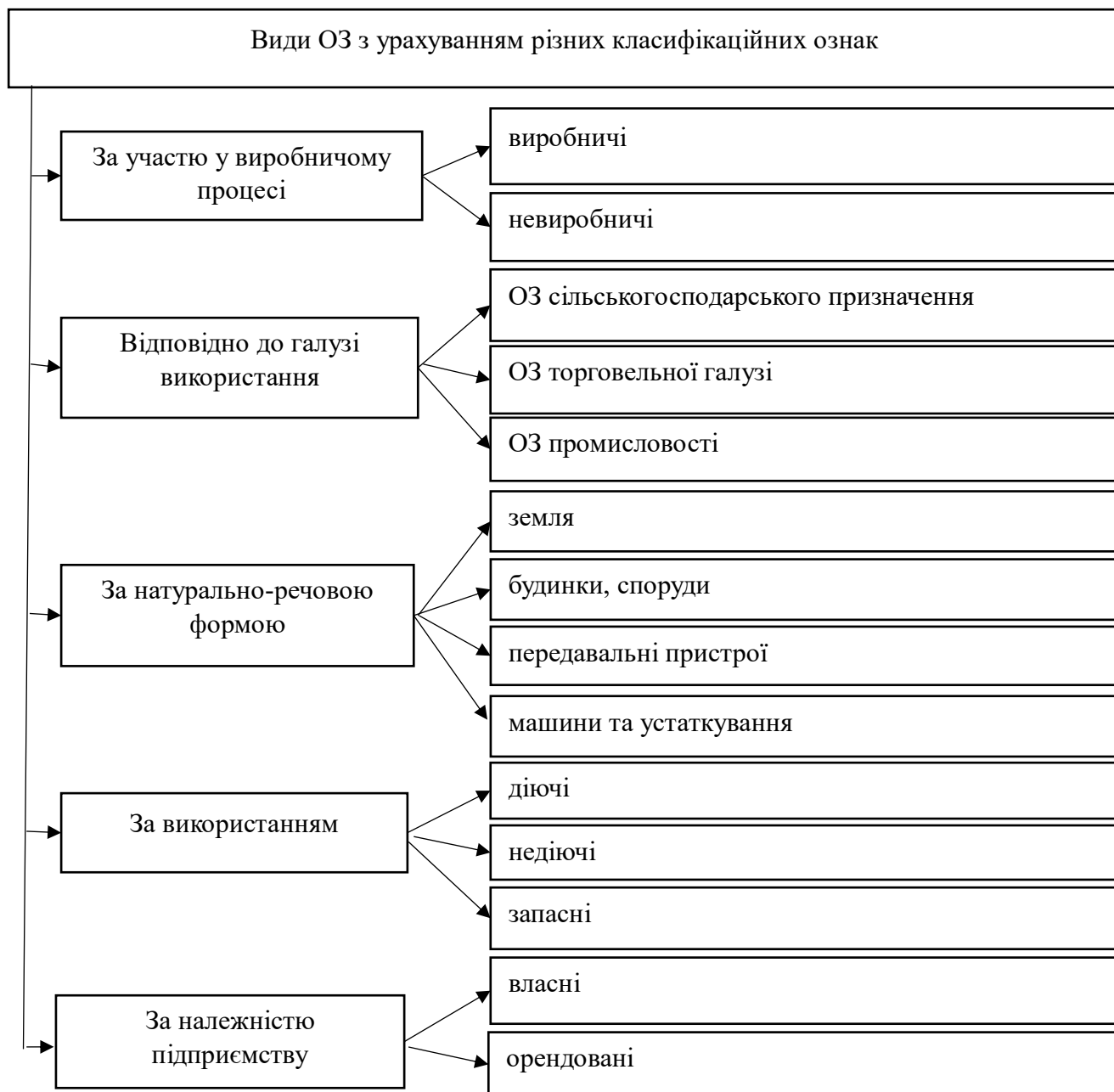


Рисунок 1.2 - Види ОЗ з урахуванням різних класифікаційних ознак

**Джерело: складено автором за матеріалами [1, 3, 12].*

Відповідно до норм ПКУ є 16 груп ОЗ:

1 – земельні ділянки;

- 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої;
- 4 – машини та обладнання;
- 5 – транспортні засоби;
- 6 – інструменти, прилади, інвентар;
- 7 – тварини;
- 8 – багаторічні насадження;
- 9 – інші ОЗ;
- 10 – бібліотечні фонди;
- 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи;
- 12 – тимчасові (нетитульні) споруди;
- 13 – природні ресурси;
- 14 – інвентарна тара;
- 15 – предмети прокату;
- 16 – довгострокові біологічні активи [18].

Для чіткості розуміння функціонального призначення ОЗ, доцільно розглянути їх функції:

1) виробнича функція - ОЗ використовуються для виробництва товарів або надання послуг (наприклад, машини і обладнання використовуються на заводах для виробництва продукції, а транспортні засоби використовуються для доставки цих товарів на ринок);

2) амортизація та вартість зносу – ОЗ підлягають зносу протягом свого корисного терміну; функція амортизації полягає у відображенні цього зносу у фінансовій звітності підприємства, зменшуючи їхню балансову вартість з роками використання;

3) інвестиційна функція – ОЗ можуть служити як об'єкти інвестування. Вони можуть бути використані для залучення фінансових ресурсів через забезпечення їх як застави при отриманні кредитів або залученні інвестицій;

4) стратегічна функція – ОЗ можуть мати стратегічне значення для підприємства (наприклад, наявність власних виробничих потужностей може забезпечити певний рівень незалежності від постачальників або змін на ринку);

5) гнучкість і реалізація - деякі ОЗ можуть мати гнучкість у використанні або можуть бути легко адаптовані до нових виробничих або технологічних процесів; це дозволяє підприємству швидше реагувати на зміни в ринкових умовах або технологічний прогрес.

1.2 Організація обліку основних засобів та система нормативного регулювання

Облік ОЗ з методичної позиції обґрунтовано в нормативних документах. Нормативна регламентація відіграє важливу роль, оскільки передбачає чітке обґрунтування як питань щодо первинного документування, узагальненні у звітності, нарахуванні амортизації, але й надає рекомендації щодо формування кореспонденцій рахунків за відповідними господарськими процесами.

Основним нормативним документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює єдині вимоги, які повинні бути дотримані будь-яким господарським суб'єктам у процесі організації облікового супроводу своєї діяльності [21].

ПКУ спрямований на урегулювання відносин, які виникають в суспільстві. У частині ОЗ зазначений нормативний документ надає чітку інтерпретацію відповідних термінів (наприклад, основні засоби, амортизація та ін.), узагальнює універсальну класифікацію ОЗ, яка є базисом для встановлення терміну корисного використання. Крім того, чітко узагальнені події, операції за відповідними господарськими процесами, пов'язаними з ОЗ, які необхідно враховувати при визначенні розміру податку на прибуток. Також деталізована інформація про особливості оподаткування ПДВ, впливу операцій з ОЗ на податковий кредит та податкові зобов'язання [18].

НП(С)БО 7 «Основні засоби» забезпечує універсальний підхід щодо термінології, яка є актуальною для обліку ОЗ, особливостей проведення оцінки ОЗ, здійснення переоцінки ОЗ. Стандартом чітко визначені процедури, які пов'язані з нарахуванням амортизації, охарактеризовані методи нарахування амортизації, конкретизовано методику визначення ліквідаційної вартості та відображення інформації ОЗ у примітках до річного фінансового звіту [14].

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів також узагальнюють класифікацію ОЗ, конкретизують процес документування господарських операцій, які пов'язані з ОЗ (в т.ч. орендованих ОЗ), з ремонтом ОЗ, нарахуванням амортизації. Крім того чітко визначені правила переоцінки ОЗ, враховуючи зв'язок ОЗ з капітальними інвестиціями, дані рекомендації також деталізують питання щодо ведення їх обліку.

Основні засоби обов'язково відображаються у звітності, відповідно, деталізацію даного процесу подано в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до річної фінансової звітності» [13] та Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, які надають рекомендації щодо узагальнення даних за такими статтями:

- незавершені капітальні інвестиції;
- основні засоби (в т.ч. знос та первісна вартість);
- інвестиційна нерухомість (залишкова та первісна вартість, знос) [10].

Крім форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» інформація про ОЗ чітко деталізується в формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності». В практичній діяльності бухгалтери здійснюють порівняність показників між зазначеними формами фінансової звітності, а за основу в якості рекомендаційного матеріалу використовують Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності [9].

Загальний порядок формування пакету звітності визначений Порядком подання фінансової звітності.

Господарські процеси, які пов'язані з використанням ОЗ, потрібно обов'язково відображати за допомогою рахунків обліку, відповідно, Планом

рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій передбачені такі основні рахунки: 10, 15, 13 [16], а Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку детально обґрунтовано методику застосування до зазначених рахунків кореспондуючих рахунків [4].

Внутрішню стратегію організації та ведення бухгалтерського обліку ОЗ визначає Облікова політика, яка моделюється з урахуванням зазначених вище нормативних документів та Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства [11].

Враховуючи, що процес ведення бухгалтерського обліку ОЗ та напрями його вдосконалення будуть розглянуті в розділі 2, 3, вважаємо за доцільне деталізувати інформацію щодо функціональних можливостей різних програм в частині ведення обліку ОЗ (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Характеристика функціональних можливостей спеціалізованого програмного забезпечення щодо ведення обліку ОЗ

Назва спеціалізованого програмного забезпечення	Характеристика в контексті обліку ОЗ
1	2
Облік Saas	Для ведення обліку ОЗ потрібно використовувати розділ «Активи», який забезпечує процес документування господарських операцій, які пов'язані з ОЗ, іншими необоротними матеріальними активами, нарахуванням амортизації. Модуль «Електронна звітність» потрібно використовувати для створення Оборотно-сальдової відомості по рахункам 10, 15, 13 та формуванню пакету річної фінансової звітності.
MASTER: БУХГАЛТЕРІЯ	Для формування пакету первинної та зведеної документації по обліку ОЗ щодо операцій з надходженням, рухом, списанням, оцінкою, переоцінкою, ремонтом, модернізацією потрібно використовувати модуль «ОЗ і НМА».
Система ISpro	Модуль системи «Облік основних засобів» забезпечує: - автоматизований режим створення та ведення картотеки ОЗ; - формування та реєстрацію документів по руху ОЗ; - автоматизований режим нарахування амортизації; - здійснювати переоцінку ОЗ; - узагальнювати в інвентаризаційній документації результати інвентаризаційного процесу щодо ОЗ; - вести спеціальні довідники по ОЗ; - формувати звітність по ОЗ та фінансову звітність по підприємству.

Продовження таблиці 1.1

1	2
ДебетПлюс	Наявна підсистема «Основні засоби», яка забезпечує формування наступних первинних документів: • Акт приймання основного засобу в експлуатацію; • Інвентарна картка основного засобу; • Акт ліквідації основного засобу. Також система забезпечує: 1) процес зміни вартості та суми амортизації; 2) документувати внутрішнє переміщення ОЗ; 3) відображати результати ліквідації ОЗ; 4) нараховувати амортизацію; 5) формувати оборотно-сальдову відомість за необхідний період; 6) формувати відомості залишків; 7) створювати інвентаризаційні описи по ОЗ.
«BAS : Бухгалтерія»	Забезпечує повний процес автоматизації обліку ОЗ та узагальнення даних в регламентованій звітності. Детально методику ведення обліку за допомогою даної програми буде представлено в пункті 3.1 в якості пропозицій щодо удосконалення бухгалтерського обліку ОЗ.

**Джерело: складено автором за матеріалами [17].*

Отже, на сьогодні є значна кількість спеціалізованих, альтернативних програм, які призначені для ведення обліку ОЗ, що є зручним для практичної сфери.

1.3 Інвентаризація основних засобів: особливості організації та методика проведення

Інвентаризація ОЗ є важливою для обліку, управлінсько-контрольного процесу, оскільки вона:

- забезпечує визначення реального стану ОЗ;
- допомагає своєчасно виявити ОЗ, які потребують ремонту, модернізації, списання, що дозволяє господарюючому суб'єкту оперативно реагувати на проблемні аспекти та мінімізувати ризик фінансових втрат;
- забезпечує точність облікових даних;
- забезпечує управлінських процес достовірною інформацією.

Відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме статті 10, інвентаризацію обов'язково господарюючі суб'єкти повинні проводити перед складанням звітності, оскільки це забезпечує отримання достовірних даних щодо активів, зобов'язань, а обов'язком керівника є визначення як періодичності її проведення, так і об'єктів [21]. Беручи за основу дану регламентацію, можемо зазначити, що інвентаризація ОЗ є обов'язковою контрольною процедурою.

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань є основним інструментом державного рівня з питань організації і проведення даного контрольного прийому в установах, підприємствах.

На рисунку 1.3 узагальнено характеристику даного положення.

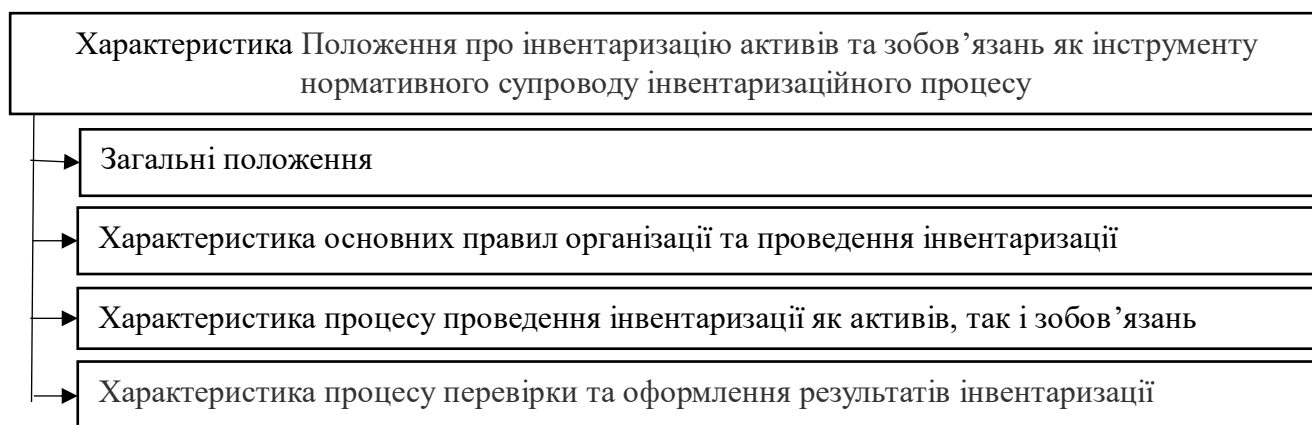


Рисунок 1.3 - Характеристика Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань як інструменту нормативного супроводу інвентаризаційного процесу

**Джерело: складено автором за матеріалами [19].*

Інвентаризація ОЗ – складний, відповідальний процес для інвентаризаційної комісії. Інвентаризація повинна бути спрямована на забезпечення, підтвердження достовірності облікових даних. Інвентаризацію ОЗ потрібно проводити у наступних випадках:

- на підприємстві змінилася МВО;
- виявлений факт крадіжки відповідного об'єкта ОЗ;
- за рішення суду;

- у випадку, коли відбулося стихійне лихо, аварія та ін.;
- у випадку коли підприємство вирішило скласти звітність за МСФЗ;
- перед складанням річної фінансової звітності та ін.

Для інвентаризації ОЗ перед складанням річної фінансової звітності актуальними є наступні терміни: у період до 3 місяців для необоротних активів (в т.ч. ОЗ), які знаходяться за межами підприємства; у період до 2 місяців для незавершених капітальних інвестицій; один раз у три роки можна проводити інвентаризацію земельних ділянок, споруд, будівель.

Організаційні питання, пов'язані з інвентаризацією (в т.ч. ОЗ) полягають в наступному:

- 1) наказом керівника оформити процес проведення інвентаризації;
- 2) затвердити склад інвентаризаційної комісії наказом;
- 3) розпорядчим документом затвердити об'єкти, періодичність проведення інвентаризації;
- 4) до початку інвентаризації визначити залишки;
- 5) голові інвентаризаційної комісії необхідно до початку інвентаризації завізувати документи (прибуткові / видаткові);
- 6) документи інвентаризаційного процесу оформляти відповідно до вимог, які зафіксовані в Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань;
- 7) після закінчення інвентаризації необхідно документи інвентаризаційного процесу, які оформлені належним чином передати до бухгалтерії підприємства.

Методика інвентаризації ОЗ наступна:

- 1) необхідно до початку інвентаризації перевірити технічну документацію по ОЗ;
- 2) інвентаризаційні описи складати за об'єктами ОЗ або МВО;
- 3) до інвентаризаційного опису ОЗ вносити за найменуванням;
- 4) ОЗ, які пройшли модернізацію, ремонт повинні вноситися до інвентаризаційного опису із зазначенням нового призначення;

5) по машинам, обладнанню, транспортним засобам обов'язково потрібно перевірити заводські номери двигуна, кузова;

6) до інвентаризаційного опису багаторічні насадження за культурами, сортами з обов'язковою деталізацією року закладання, кількості, площі;

7) необхідно перевірити наявність у підприємства документів, які засвідчують право власності та земельні ділянки, будівлі та ін.;

8) якщо у процесі інвентаризації були виявлені ОЗ, інформація про які відсутня в обліку, обов'язково такі об'єкти потрібно зафіксувати в інвентаризаційному описі;

9) ОЗ, які знаходяться на ремонті, також фіксуються в інвентаризаційному описі на підставі документації, яка підтверджує проведення ремонтних робіт;

10) інвентаризаційна комісія повинна по ОЗ перевірити наявність та відповідність інвентарним номерам;

11) по ОЗ, які не придатні для використання, інвентаризаційній комісії необхідно скласти окремий інвентаризаційний опис;

12) бібліотечні фонди оформлюються окремим інвентаризаційним описом.

Враховуючи важливість інвентаризації для бухгалтерського обліку та управлінського процесу потрібно обов'язково у Обліковій політиці та в додатках до неї зафіксувати питання щодо інвентаризаційного процесу в наступному напрямі:

1) по змісту облікової політики вказати нормативне регулювання інвентаризаційного процесу;

2) зафіксувати склад інвентаризаційної комісії у якості додатка;

3) чітко визначити об'єкти з урахуванням наявного майна та складових зобов'язань;

4) у розрізі інвентаризаційних об'єктів зафіксувати періодичність та терміни проведення інвентаризації;

5) у робочому плані, який має бути додатком до облікової політики, потрібно деталізувати субрахунки для узагальнення результатів інвентаризації;

6) деталізувати інформацію про документи, які потрібно скласти за результатами інвентаризації.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

2.1 Характеристика показників діяльності ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» є юридичною особою, яка зареєстрована в м. Суми, вул. Петропавлівська та засноване 05.05.20210. Засновник сформував зареєстрований (статутний) капітал на 100 % одноосібно, а управління товариством передано уповноваженій особі.

На рисунку 2.1 узагальнено основні види діяльності, якими може займатися досліджуване товариство.

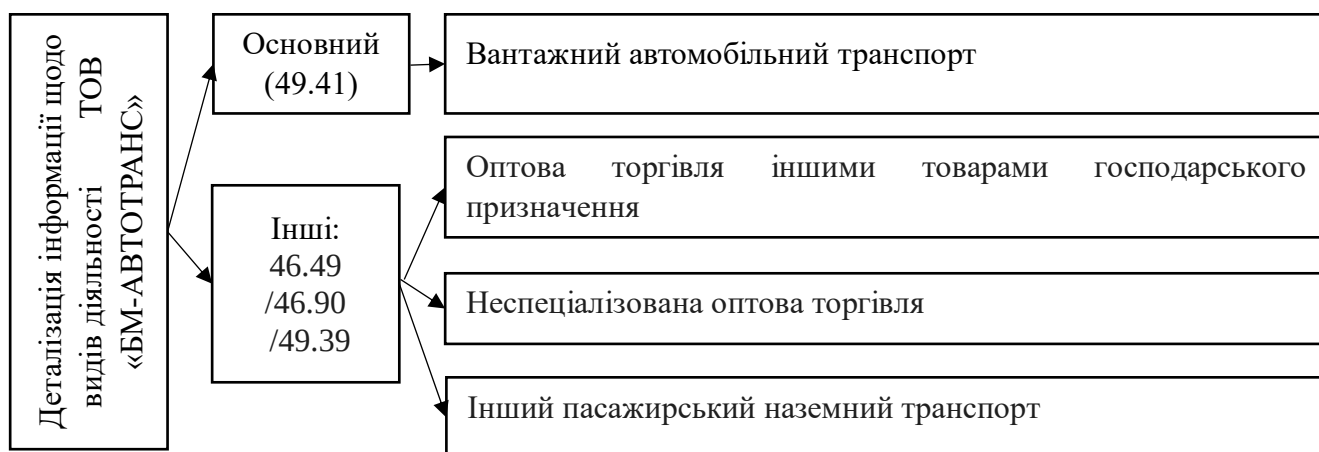


Рисунок 2.1 – Деталізація інформації щодо видів діяльності ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

**Джерело: складено автором за даними підприємства.*

Підтверджуючу аргументованість оцінки діяльності досліджуваного підприємства буде здійснено на підставі фінансової звітності, яку подано до кваліфікаційної роботи у якості додатку А.

Таблиця 2.1 наочно візуалізує дані щодо складових майна підприємства у розрізі вартісного та відсоткового виміру.

Таблиця 2.1 – Дані щодо складових майна підприємства у розрізі вартісного та відсоткового виміру

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
Основні засоби	20070,70	38,27	19872,90	39,98	17320,50	42,08	-2750,20
Всього необоротних активів	20070,70	38,27	19872,90	39,98	17320,50	42,08	-2750,20
Запаси	20181,50	38,48	19981,70	40,19	19899,30	48,35	-282,20
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1345,40	2,57	1267,20	2,55	-	-	-1345,40
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	860,30	1,64	965,70	1,94	892,20	2,17	+31,90
Інша поточна дебіторська заборгованість	7450,80	14,20	6495,50	13,06	713,00	1,73	-6737,80
Гроші та їх еквіваленти	1305,40	2,48	205,80	0,41	2204,00	5,35	+898,60
Інші оборотні активи	1235,40	2,36	930,70	1,87	130,00	0,32	-1105,40
Всього оборотних активів	32378,80	61,73	29846,60	60,02	23838,50	57,92	-8540,30
Всього активів	52449,50	100	49719,50	100	41159,00	100	-11290,50

**Джерело: складено автором за матеріалами підприємства форми І «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

Враховуючи у якості основи аналізу дані таблиці 2.1, зазначимо, що у динаміці вартість наявного майна досліджуваного товариства зменшилася на 11290,50 тис. грн. Зміни у вартісному вимірі як необоротних, так і оборотних складових сприяли даному факту, а саме: у 2023 році основні засоби, які є єдиною складовою необоротних активів зменшилися на 2750,20 тис. грн. Щодо оборотних активів, то необхідно зафіксувати зменшення по запасам (на 282,20 тис. грн.), дебіторській заборгованості за товари, роботи послуги (на 1345,40 тис. грн.), іншій поточній дебіторській заборгованості (на 6737,80 тис. грн.), іншим оборотним

активам (на 1105,40 тис. грн.). Проте, є оборотні складові, які за період дослідження в динаміці мають тенденцію до зростання: на 31,90 тис. грн. дебіторська заборгованість за виданими авансами; на 898,60 тис. грн. гроші та їх еквіваленти.

У загальному питома вага необоротних активів за період з 2020 по 2022 роки збільшувалася з 38,27 % до 42,08 %, а по оборотним активам – навпаки, зменшення з 60,73 % до 57,92 %.

У таблиці 2.2 наведено дані щодо складових джерел формування майна підприємства у розрізі вартісного та відсоткового виміру.

Таблиця 2.2 – Дані щодо складових джерел формування майна підприємства у розрізі вартісного та відсоткового виміру

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
Зареєстрований капітал	1,00	0,01	1,00	0,01	1,00	0,01	-
Нерозподілений прибуток	42345,00	80,73	40583,30	81,62	33481,00	81,34	-8864,00
Всього власного капіталу	42346,00	80,74	40586,30	81,63	33482,00	81,35	-8864,00
Довгострокові кредити банків	2345,40	4,47	1674,10	3,37	1333,30	3,24	-1012,10
Всього довгострокових зобов'язань	2345,40	4,47	1674,10	3,37	1333,30	3,24	-1012,10
Короткострокові кредити банків	5730,00	10,92	3452,00	6,94	1600,00	3,89	-4130,00
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1284,60	2,45	2352,10	4,73	2895,70	7,04	+1611,10
Інші поточні зобов'язання	743,50	1,42	1655,00	3,33	1848,00	4,48	+1104,50
Всього поточних зобов'язань	7758,10	14,79	7459,10	15,00	6343,70	15,41	-1414,40
Всього пасивів	52449,50	100	49719,50	100	41159,00	100	-11290,50

**Джерело: складено автором за матеріалами підприємства форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

Відповідно до даних таблиці 2.2, варто зазначити, що пасиви у загальному представлено трьома компонентами: власним капіталом, частка якого у загальній структурі в 2020 році склала 80,74%, у 2021 році – 81,63 %, у 2022 році – 81,35 %; довгострокові зобов'язання: у 2020 році – 4,47 %, 2021 рік – 3,37 %, 2022 рік – 3,24 %; поточні зобов'язання: у 2020 році – 14,79%, 2021 році – 15,00 %; 2022 році – 15,41 %.

Зареєстрований капітал в 2020-2022 роках був у розмірі 1,00 тис. грн. Нерозподілений прибуток у 2022 році склав 33481,00 тис. грн., що на 8864,00 тис. грн. менше ніж у 2020 році, що, відповідно, вплинуло на зменшення власного капіталу саме на дану суму.

Довгострокові кредити банків є єдиною складовою довгострокових зобов'язань, розмір який у 2022 році склав 1333,30 тис. грн., що на 1012,10 тис. грн. менше порівняно з 2020 роком.

У 2022 році поточні зобов'язання склали 6343,70 тис. грн., що на 1414,4 тис. грн. менше порівняно з 2020 роком. На дану ситуацію вплив здійснили статі, які у динаміці мають тенденцію до зростання, а деякі до зменшення, а саме: у 2022 році поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги склала 2895,70 тис. грн., що на 1611,10 тис. грн. більше у порівнянні з 2020 роком; інші поточні зобов'язання у 2022 році склали 1848,00 тис. грн., що на 1104,50 тис. грн. більше порівняно з 2020 роком. При цьому, короткострокові кредити банків у 2022 році склали 1600,00 тис. грн., що на 4130,00 тис. грн. менше ніж у 2020 році.

Наступним напрямом аналізу є оцінка показників ліквідності, які представлені трьома показниками, розрахункове значення яких подано на рисунку 2.2.

З урахуванням рекомендованих значень, доцільно зазначити, що коефіцієнт швидкої ліквідності відповідає нормативу, проте з кожним роком дана відповідність зменшується, оскільки розрахункове значення у 2022 році склало 0,62, що на 0,95 менше порівняно з 2020 роком.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 році склав 0,35, що на 0,18 більше порівняно з 2020 роком, що також засвідчує відповідність нормативному значенню. Коефіцієнт покриття за даними досліджуваного підприємства більше норматива,

що є позитивним, проте, у 2022 році його значення склало 3,76, що на 0,41 менше порівняно з 2020 роком.

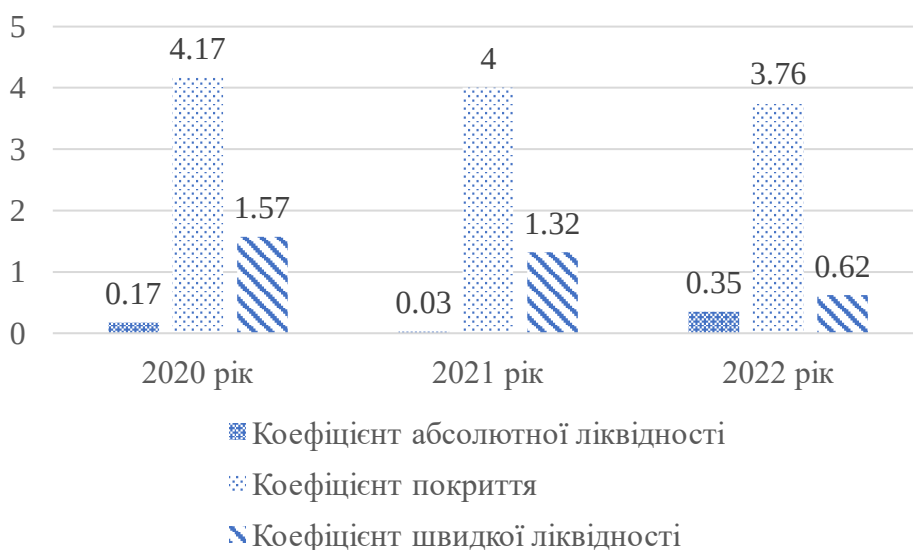


Рисунок 2.2 – Розрахункові значення показників ліквідності підприємства

**Джерело: складено автором за матеріалами підприємства форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

На рисунку 2.3 подані для аналізу розрахункові значення коефіцієнтів платоспроможності (фінансової стійкості).

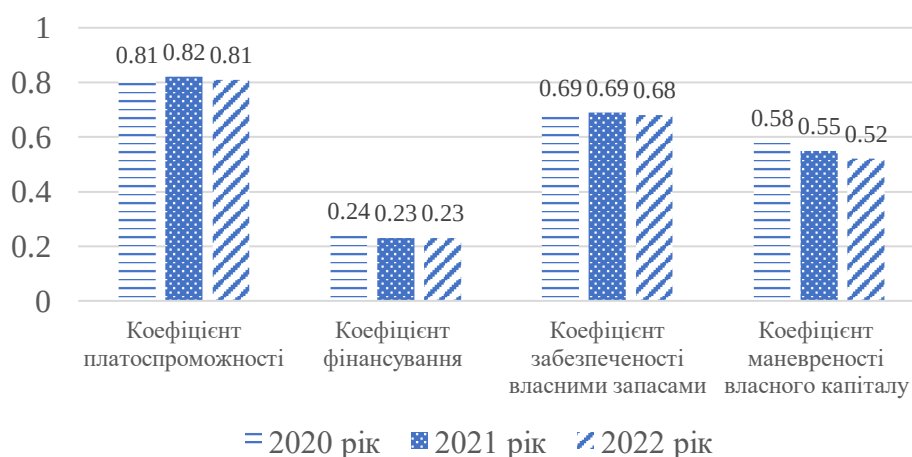


Рисунок 2.3 - Розрахункові значення коефіцієнтів платоспроможності (фінансової стійкості)

**Джерело: складено автором за матеріалами підприємства форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

Відповідно даним рисунку 2.3, коефіцієнт платоспроможності у 2020 та 2022 роках склав 0,81, а в 2021 році – 0,82, що засвідчує повну відповідність нормативу. Розраховані значення коефіцієнта фінансування менше 1, в динаміці має місце тенденція до незначного зменшення, оскільки у 2020 році показник склав 0,24, а в 2021 та 2022 роках – 0,23. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними запасами у 2020 та 2021 роках склав 0,69, в 2022 році – 0,68, що також засвідчує повну нормативну відповідність. Коефіцієнт маневреності власного капіталу більше нормативного значення, проте у динаміці характерною є ситуація щодо зменшення, що не є бажаним, а саме у 2020 році – 0,58, 2021 році – 0,55, 2022 році – 0,52.

На рисунку 2.4 подано значення коефіцієнта зносу основних засобів.

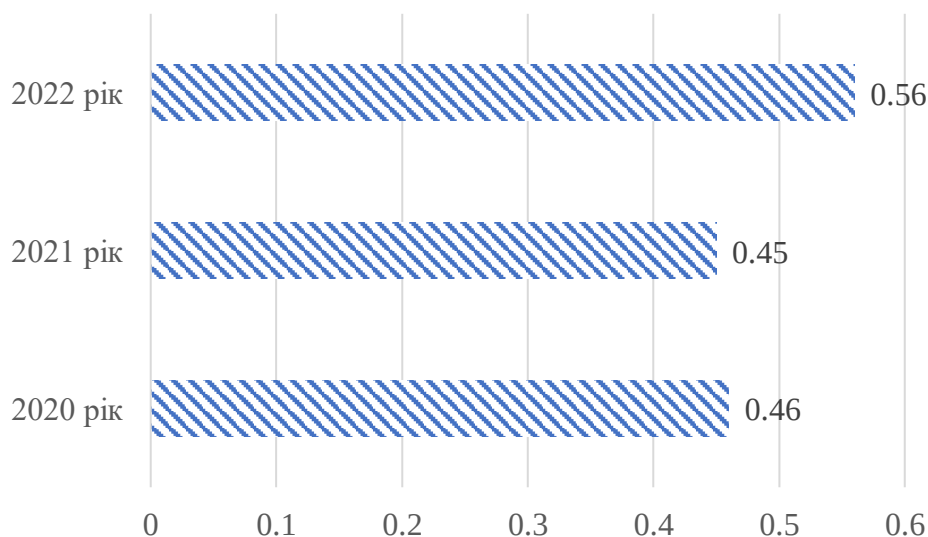


Рисунок 2.4 – Розрахункове значення коефіцієнта зносу основних засобів

**Джерело: складено автором за матеріалами підприємства форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

Відповідно до вимог значення коефіцієнта зносу основних засобів повинно мати в динаміці тенденцію до зменшення, але в практичному аспекті ситуація протилежна, оскільки у 2020 році розрахункове значення зазначеного показника склало 0,46, у 2021 році – 0,45, а в 2022 році – 0,56.

В цілому, показники діяльності досліджуваного товариства є задовільними, проте визначення та впровадження заходів щодо покращення є актуальним.

2.2 Облік основних засобів у ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

У ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» облік ведеться за допомогою програми «1 С : підприємство 8.3». На сьогодні даний програмний продукт є санкціонованим і законодавством не рекомендується до використання.

На рисунку 2.5 узагальнені завдання бухгалтерського обліку в частині обліку основних засобів.

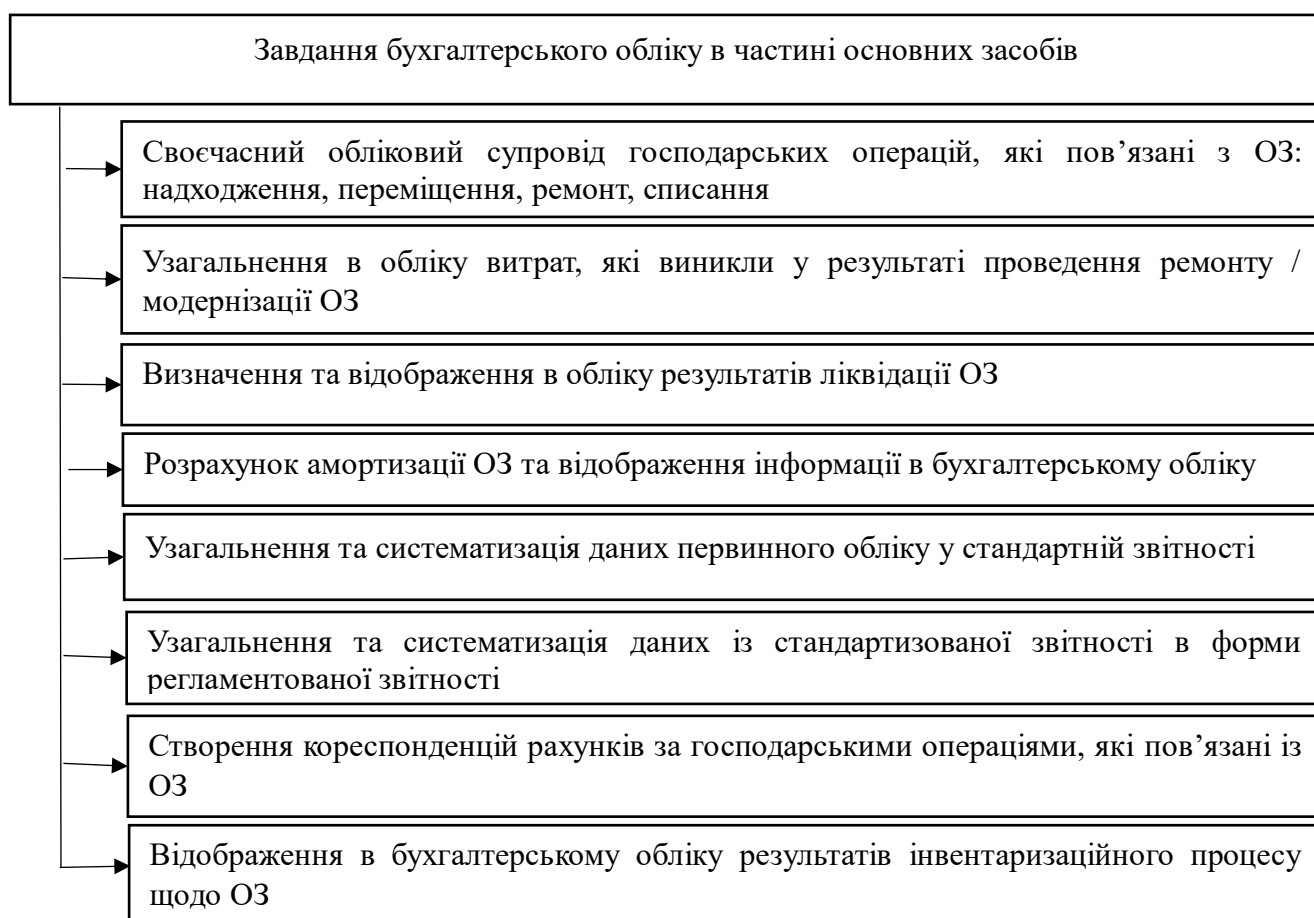


Рисунок 2.5 - Завдання бухгалтерського обліку в частині основних засобів

**Джерело: складено автором.*

Процес документального оформлення операцій щодо ОЗ за допомогою зазначеної вище програми, передбачає створення електронних документів, які можна роздрукувати для отримання паперової документації, форма якої відповідає

вимогам, які узагальнені в Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів.

Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів має багатофункціональне призначення, оскільки забезпечує оформлення значної кількості операцій, які пов'язані з наступним:

- 1) зарахуванням до складу ОЗ відповідних об'єктів;
- 2) об'єкт ОЗ передається в експлуатація зі складу;
- 3) будівлі, як об'єкт ОЗ, вводяться в експлуатацію;
- 4) ОЗ переміщується між різними підрозділами підприємства.

Даний документ складається на кожен об'єкт ОЗ або декілька (у випадку, якщо однотипні об'єкти, які надходять в одному періоді та мають однакову вартість).

Основними реквізитами даного документу в частині ОЗ є:

- загальні реквізити щодо назви підприємства, дати складання документу та його номера, виду операції;
- інформація про особу, яка здає ОЗ;
- інформація про особу, яка приймає ОЗ;
- дебет та кредит за рахунками бухгалтерського обліку з урахуванням аналітики;
- первісна вартість ОЗ;
- номер ОЗ (інвентарний / заводський);
- норми амортизації та рахунок обліку на якому обліковуватимуться дані відрахування;
- деталізація інформації щодо норм амортизаційних відрахувань, а саме: повне відновлювання чи капітальний ремонт;
- поправочний коефіцієнт;
- інформація про устаткування в розрізі виду та коду;
- інформація про амортизацію за даними переоцінки або документами щодо придбання;
- дата випуску;
- інформація щодо введення в експлуатацію;

- дані щодо підстави введення ОЗ в експлуатацію з деталізацією короткої характеристика об'єкта;
- деталізація щодо відповідності ОЗ технічним умовам;
- підписи членів комісії, які забезпечили введення об'єкта в експлуатацію.

Зазначений вище акт може оформлюватися від одного до трьох примірників. Варіативність щодо кількості залежить від характеру господарської операції, а саме:

1) об'єкт ОЗ придбано у виробника, при цьому постачальник надав накладну, відповідно, акт створюється в одному примірнику, який з накладною та технічною документацією передаються бухгалтеру;

2) об'єкт ОЗ було придбано в іншого підприємства, яке використовувало його як об'єкт ОЗ, а також у процесі передачі було також оформлено Акт, відповідно до бухгалтерії підприємства подаються наступні документи: акт, який оформлений на підприємстві; акт, який отримано від продавця; технічна документація, тобто оформлюється 1 примірник акту;

3) два примірники акту оформлюються якщо відбувається внутрішнє переміщення ОЗ, в такому випадку один примірник акту передається до бухгалтерії, а інший залишається в підрозділі, який безпосередньо забезпечив передачу даного ОЗ;

4) два примірника акту оформляється, якщо відбувається безоплатна передача ОЗ, відповідно, перший примірник акту залишається у підприємства, яке передає засіб, а інший віддається підприємству-одержувачу;

5) якщо об'єкта ОЗ передається / продається за грошові кошти іншому господарюючому суб'єкту, відповідно, один примірник залишається у суб'єкта господарювання, який передав даний об'єкта, а інший - у покупця ОЗ;

6) якщо ОЗ передається в оренду, відповідно, перший примірник залишається в бухгалтерії підприємства, яке є орендодавцем; другий – також залишається в підприємства, яке є орендодавцем, але в підрозділів в якому обліковувався ОЗ, а третій примірник надається підприємцю орендарю (також надається копія інвентарної карти, технічна документація).

Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів використовується ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» для того, щоб забезпечити документальний супровід процесів, пов'язаних з прийманням, здачею ОЗ після здійснення ремонту, реконструкції, модернізації.

Основними реквізитами зазначеного виду акту є:

- загальні реквізити щодо назви підприємства, дати складання документу та його номера, виду операції;
- інформація щодо відділу, цеху, де обліковується ОЗ;
- дебет та кредит за рахунками бухгалтерського обліку з урахуванням аналітики;
- номер ОЗ (інвентарний / заводський);
- інформація про ремонт, модернізацію ОЗ;
- дані щодо проходження ОЗ випробування та здавання в експлуатацію, після проведення ремонту, реконструкції, модернізації;
- конкретизація змін в характеристиці ОЗ, які пов'язані з ремонтом, реконструкцією, модернізацією;
- довідка у якій уточняється кошторисна та фактична вартість, пов'язана з ремонтом, реконструкцією, модернізацією;
- підписи осіб, які здали та прийняли об'єкт ОЗ для реконструкції, головного бухгалтера та керівника відділу.

Даний первинний документ може складатися в одному і двох примірниках. Один примірник зазначеного виду акту складається коли підприємство самостійно здійснює ремонт, реконструкцію, модернізацію. У двох примірниках акт складається якщо для ремонту, реконструкції, модернізації господарюючий суб'єкт використовує послуги стороннього підприємства.

Варто зазначити, що у даному акті обов'язково потрібно вносити зміни щодо технічного стану ОЗ, якщо вони мали місце після проведення ремонту, реконструкції, модернізації.

Також важливим аспектом для процесу ремонту, реконструкції, модернізації є правильність відображення в бухгалтерському обліку витрат, тобто:

- якщо у процесі ремонту, реконструкції, модернізації витрати, які виникли, вони не збільшують економічні вигоди, первісно очікуваних від використання ОЗ, відповідно, їх необхідно визнати витратами поточного періоду або визнати витратами періоду, в якому ОЗ буде експлуатуватися після ремонту, але при цьому такі витрати повинні акумулюватися на спеціальному субрахунку;

- у випадку, якщо витрати, пов'язані з ремонтом, реконструкцією, модернізацією основного засобу сприяють збільшенню економічних вигод, первісно очікуваних від використання ОЗ, відповідно первісну вартість ОЗ потрібно збільшити на суму понесених витрат або сформувати первісну вартість ОЗ з деталізацією інформації «Витрати на ремонт, модернізацію, реконструкцію ОЗ».

Списання ОЗ крім автотранспорту супроводжується оформленням первинного документу «Акт на списання основних засобів», реквізити якого характеризують дані щодо:

- загальні реквізити щодо назви підприємства, дати складання документу та його номера, виду операції;
- інформація щодо відділу, цеху, де обліковується ОЗ;
- кореспонденції рахунків за дебетом та кредитом з деталізацією аналітики;
- сума;
- сума амортизації ОЗ;
- номер об'єкта ОЗ (інвентарний / заводський);
- норми та субрахунок для відображення амортизації ОЗ;
- деталізація інформації щодо норм амортизації у розрізі повного відновлення та капітального ремонту;
- код та вид устаткування;
- інформація щодо випуску ОЗ та введення в експлуатацію;
- дані щодо здійснення оплати за ОЗ;
- результати огляду ОЗ комісією;
- перелік додатково доданих документів;
- підписи голови та членів комісії щодо списання ОЗ;

- обґрунтування процесу списання ОЗ з додаванням розрахунку;
- інформація про фіксування списання ОЗ в інвентаризаційній картці.

У випадку, коли потрібно здійснити списання транспортних засобів передбачено використання первинного документа «Акт на списання автотранспортних засобів».

У зазначеному документі за відповідними реквізитами зазначаються:

- загальні реквізити щодо назви підприємства, дати складання документу та його номера, виду операції;
- цех, дільниця, відділ де зберігався ОЗ;
- кореспондуючі рахунки з аналітикою;
- сума, визначена в результаті переоцінки;
- номер ОЗ (інвентарний, заводський);
- рахунок бухгалтерського обліку для фіксування інформації щодо відображення амортизації;
- інформація про транспортний засіб (вид автомобіля, код, дата випуску, дата введення в експлуатацію, пробіг);
- інформація щодо призначення комісії, яка здійснила огляд ОЗ та прийняла рішення щодо його списання, відомості щодо проведених ремонтів даного об'єкта ОЗ;
- рішення комісії (деталізація з якого періоду об'єкт ОЗ перебував на балансі; загальна кількість ремонтів з деталізацією вартісного виміру);
- інформація про зовнішній стан об'єкта ОЗ;
- технічна характеристика агрегату з деталізацією, а саме: назва, інформація щодо придатності користування, відсоток придатності, інформація щодо можливості відновлення;
- деталізація виявлених дефектів.

Для нарахування амортизації передбачений документ «Відомість амортизації ОЗ».

Всі об'єкти ОЗ фіксуються у інвентарних картках. Інвентарна картка про об'єкт ОЗ деталізує інформацію в наступному форматі:

- загальні реквізити щодо назви підприємства, дати складання документу та його номера, виду операції;
- назва об'єкта ОЗ;
- інформація щодо виробника об'єкта ОЗ;
- марка автомобіля;
- цех, відділ, дільниця;
- рахунок, субрахунок;
- рахунок для узагальнення даних про нарахування амортизації на ОЗ;
- амортизаційні відрахування (повна відбудова, капітальний ремонт);
- поправочний коефіцієнт;
- вид та код устаткування;
- дата та номер акту, яким оформлено процес введення ОЗ в експлуатацію;
- місяць та рік сплати за ОЗ;
- номер ОЗ: інвентарний, заводський та паспорта;
- сума зносу відповідно до документів щодо придбання або даними переоцінки;
- дата випуску;
- інформація про дорогоцінні метали: назва, вид, маса;
- інформація про вибуття ОЗ: дата, номер, причини;
- інформація щодо доустаткування, модернізації: дата, номер, інвентарний номер; сума;
- інформація про відображення в бухгалтерському обліку ремонту ОЗ: дата; номер; інвентарний номер;
- коротка характеристика об'єкта ОЗ: інформація щодо конструктивних елементів та основних прибудов обладнань;
- інформація про особу, яка здійснила створення картки.

Інформація з первинних та зведених документів узагальнюється в оборотно-сальдовій відомості. Для обліку ОЗ застосовуються оборотно-сальдові відомості по рахунку 10 та 13.

На рисунку 2.6 деталізовано перелік субрахунків, які використовуються у ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» для обліку ОЗ та нарахування амортизації.

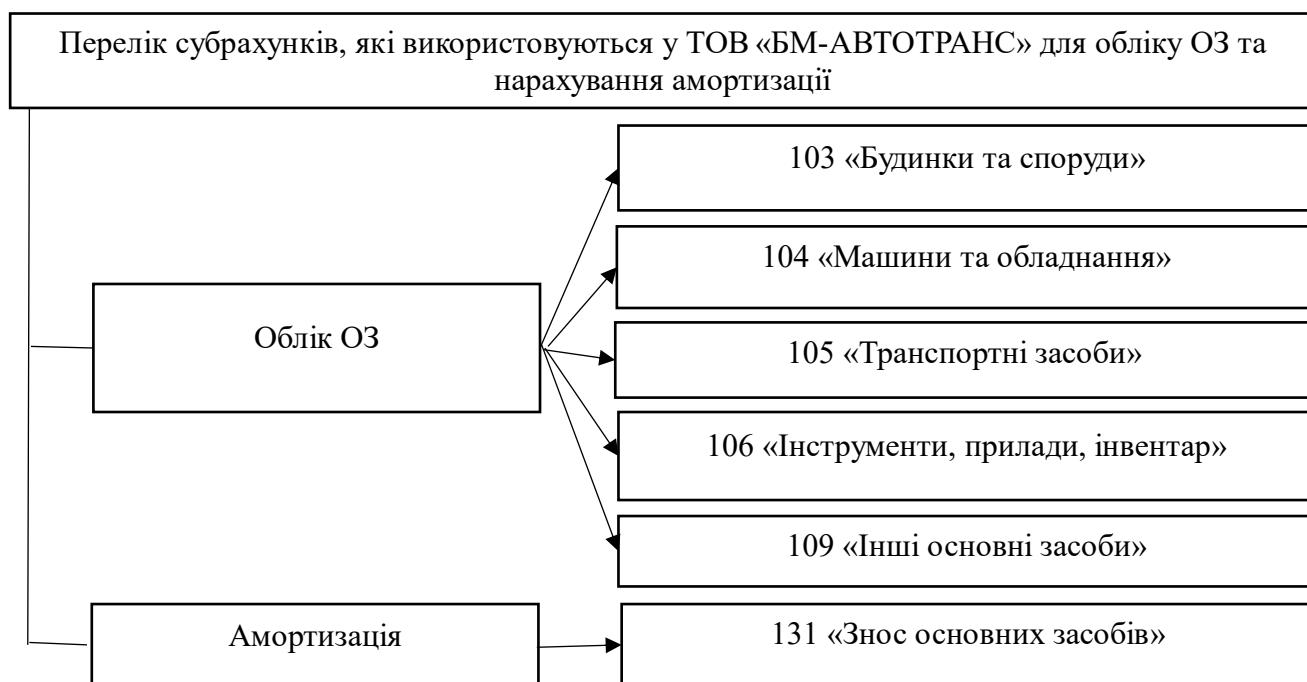


Рисунок 2.6 - Перелік субрахунків, які використовуються у ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» для обліку ОЗ та нарахування амортизації

**Джерело: складено автором.*

На підставі даних оборотно-сальдової відомості інформація про основні засоби узагальнюється у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Інформація про узагальнення даних щодо ОЗ у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»

Рядок	Назва статті	Методика узагальнення даних
1010	Основні засоби	Рядок 1011 – рядок 1012
1011	Первісна вартість	Сальдо за дебетом 103, 104, 105, 106, 109
1012	Знос	Сальдо за кредитом 131

**Джерело: складено автором за формою 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».*

Варто зазначити, що до підсумку розділу 1 «Необоротні активи» в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» та в цілому до загальної суми активів ОЗ включаються за залишковою вартістю, тобто це сума, яка фіксується по рядку 1010.

Для чіткості формування уявлення про процес ведення бухгалтерського обліку основних засобів в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» з процесу первинного узагальнення даних до зазначення в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» на рисунку 2.7 подано схематично даний процес.

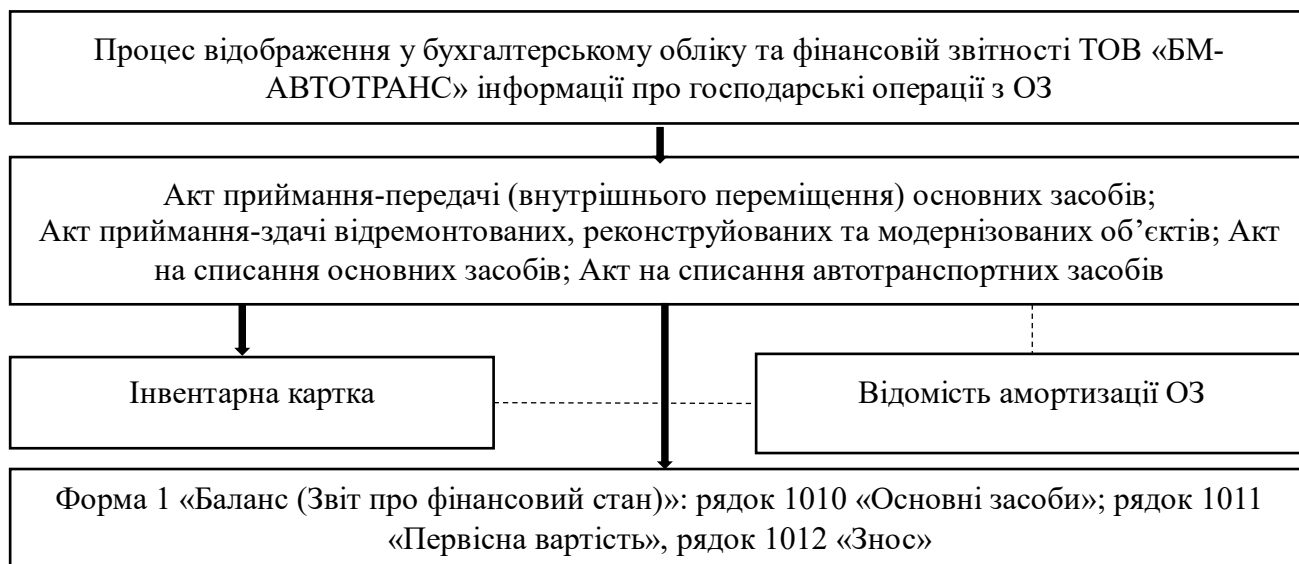


Рисунок 2.7 - Процес відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» інформації про господарські операції з ОЗ

**Джерело: складено автором за даними ТОВ «БМ-АВТОТРАНС».*

У таблиці 2.4 узагальнено кореспонденції рахунків, які використовуються в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» для обліку ОЗ.

Таблиця 2.4 - Кореспонденції рахунків, які використовуються в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» для обліку ОЗ

Характеристика господарської операції	Дебет	Кредит
ОЗ введено в експлуатацію	10	15
Будинки, споруди введені в експлуатацію	103	151
ОЗ списаний	131	10
ОЗ переоцінені	13	411

**Джерело: складено автором.*

Проведені дослідження, дозволяють зазначити, що облік ОЗ організований на належному рівні, проте існують авторські пропозиції щодо його покращення, що буде деталізовано в наступному розділі.

2.3 Особливості податкового супроводження операцій з основними засобами в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

Податковий кодекс України (далі – ПКУ) доцільно вважати основним інструментом державного рівня, який забезпечує податкове супроводження операцій з основними засобами в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС». На рисунку 2.8 узагальнено ключові питання, які регламентуються ПКУ в частині ОЗ.

Характеристика ключових питань, які регламентуються ПКУ в частині ОЗ	
	П. 14.1.3. уточнення терміну «амортизація»
	П 14.1.9. уточнення терміну «залишкова вартість ОЗ»
	П 14.1.81. уточнення терміну «капітальні інвестиції»
	П. 14.1.138. уточнення терміну «основні засоби»
	Стаття 134 уточнює як на об'єкт оподаткування податком на прибуток здійснюють вплив ОЗ; деталізує групи ОЗ; конкретизує інформацію щодо терміну корисного використання ОЗ; терміни нарахування амортизації
	П. 198.1. регламентує, що операції, які враховуються при визначенні податкового кредиту (в т.ч. операції, які пов'язані з ОЗ)
	П. 188.1 ПКУ регламентує особливості нарахування ПДВ при здійсненні продажу ОЗ
	П. 189.9 визначає особливості нарахування ПДВ за операціями, які пов'язані з ліквідацією ОЗ

Рисунок 2.8 - Характеристика ключових питань, які регламентуються ПКУ в частині ОЗ

**Джерело: складено автором за матеріалами ПКУ [18].*

На рисунку 2.9 узагальнено перелік операцій з ОЗ, які впливають на об'єкт оподаткування податком на прибуток.

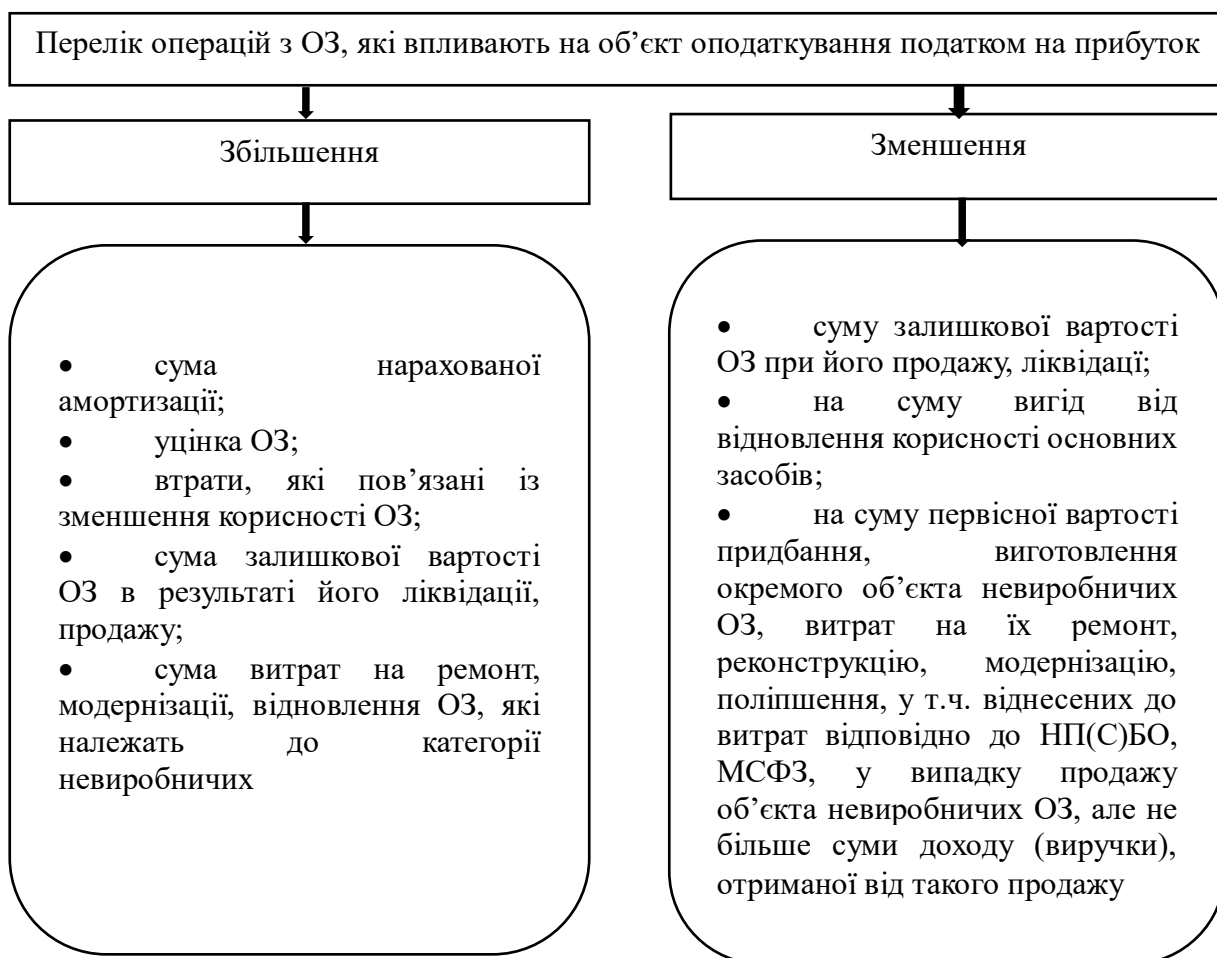


Рисунок 2.9 - Перелік операцій з ОЗ, які впливають на об'єкт оподаткування податком на прибуток

**Джерело: складено автором за матеріалами ПКУ [18].*

Пунктом 138.3. ПКУ передбачено, що підприємство обирає метод нарахування амортизації з урахуванням норм НП(С)БО 7 «Основні засоби». Прямолінійному методу нарахування амортизації на об'єкти ОЗ керівництво ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» віддало перевагу. Даний метод був обраний з урахуванням наступних його переваг:

- рівномірний розподіл за обліковими періодами суми амортизації;
- термін корисного використання ОЗ здійснює вплив на величину ОЗ.

На рисунку 2.10 узагальнено алгоритм розрахунку суми амортизації ОЗ за допомогою прямолінійного, який застосовується в практичній діяльності досліджуваного ТОВ «БМ-АВТОТРАНС».

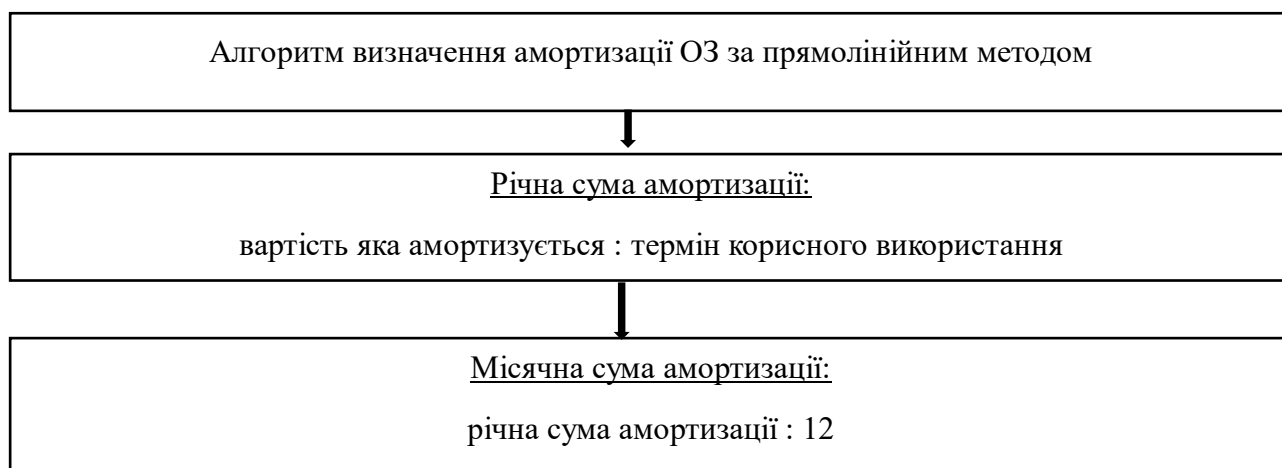


Рисунок 2.10 - Алгоритм визначення амортизації ОЗ за прямолінійним методом

**Джерело: складено автором.*

У таблиці 2.5 узагальнено наявні на підприємстві групи ОЗ та деталізовано терміни корисного використання, які задекларовані в ПКУ.

Таблиця 2.5 - Наявні в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» групи ОЗ та деталізовано терміни корисного використання, які задекларовані в ПКУ

Група ОЗ	Деталізація об'єкта ОЗ	Мін термін корисного використання, роки
3	будівлі	20
	споруди	15
4	машини та обладнання	5
5	транспортні засоби	5
6	інструменти / прилади / інвентар	4

**Джерело: складено автором.*

Відповідно до п. 198.1. ПКУ, операції, які безпосередньо пов'язані з основними засобами, як складовою необоротних активів, які придбані, споруджені, збудовані або створені або підприємство їх отримало як внесок до статутного капіталу.

Визначення податкового кредиту відповідного звітного періоду у зв'язку з придбанням, спорудженням, будівництвом ОЗ має здійснено з урахуванням договірної, контрактної вартості товарів, включати суму податків, які нараховані, сплачені протягом звітного періоду відповідно до норм ПКУ.

У випадку, якщо ОЗ господарюючий суб'єкт починає використовувати у межах своєї діяльності, що пов'язано з оподатковуваних операціями (в т.ч. якщо ОЗ переведені до невиробничих активів), відповідно, підприємство має право зменшити суму податкових зобов'язань.

Також існують певні особливості щодо нарахування ПДВ за господарськими операціями, які пов'язані з ліквідацією ОЗ, адже відповідно до норм ПКУ, ліквідацію ОЗ доцільно розглядати як постачання товарів. Відповідно до п. 189.9 ПКУ базою нарахування ПДВ доцільно вважати звичайну ціну, але вона має бути на момент ліквідації не нижче балансової вартості.

Проте існують випадки, коли при ліквідації ОЗ, ПДВ не буде нараховано, а саме:

- ОЗ знищений, зруйнований;
- ОЗ викрадений;
- ОЗ не може використовуватися за первісним призначенням, що документально підтверджено.

У випадку, коли здійснюється продаж ОЗ, також мають місце господарські операції, які пов'язані з ПДВ. У такому випадку підприємство за правилом першої події повинне здійснити нарахування податкових зобов'язань, при цьому базою оподаткування має бути договірна вартість (за умови, що вона на початок місяця продажу не нижче ніж залишкова вартість).

Коли здійснюється безкоштовна передача ОЗ, відповідно, об'єктом для оподаткування ПДВ є операції, які пов'язані з безоплатним постачанням. При цьому податкові зобов'язання не нараховуються.

Досліджуване підприємство відповідально підходить до процесу дотримання вимог чинного законодавства України в частині правильності організації бухгалтерського обліку та оподаткування, оскільки всі господарські операції на належному рівні відображаються у бухгалтерському обліку. Також, задекларовані в статті 16 ПКУ обов'язки платника податків, ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» виконуються повною мірою, а саме:

- товариство стало на облік в Державній податковій службі України;

- облік доходів, витрат здійснюється на належному рівні, всі господарські операції знаходять своєчасне документальне узагальнення у відповідній обліковій документації та звітності (в т.ч. податковій);
- товариство своєчасно звітується за встановленими формами податкової звітності;
- підприємство у визначені ПКУ сплачує податки;
- не перешкоджає діяльності податкових органів;
- зберігає на належному рівні документи, які підтверджують виконання ним вимог податкового законодавства;
- для здійснення перевірок на підприємстві створені належні умови;
- для комунікації з податковими органами ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» використовує електронний кабінет та ін.

Аналізуючи діючу систему оподаткування ТОВ «БМ-АВТОТРАНС», варто запропонувати для оцінки податкового навантаження щодо ПДВ та податку на прибуток, підприємству використовувати систему показників, які узагальнені на рисунку 2.11.

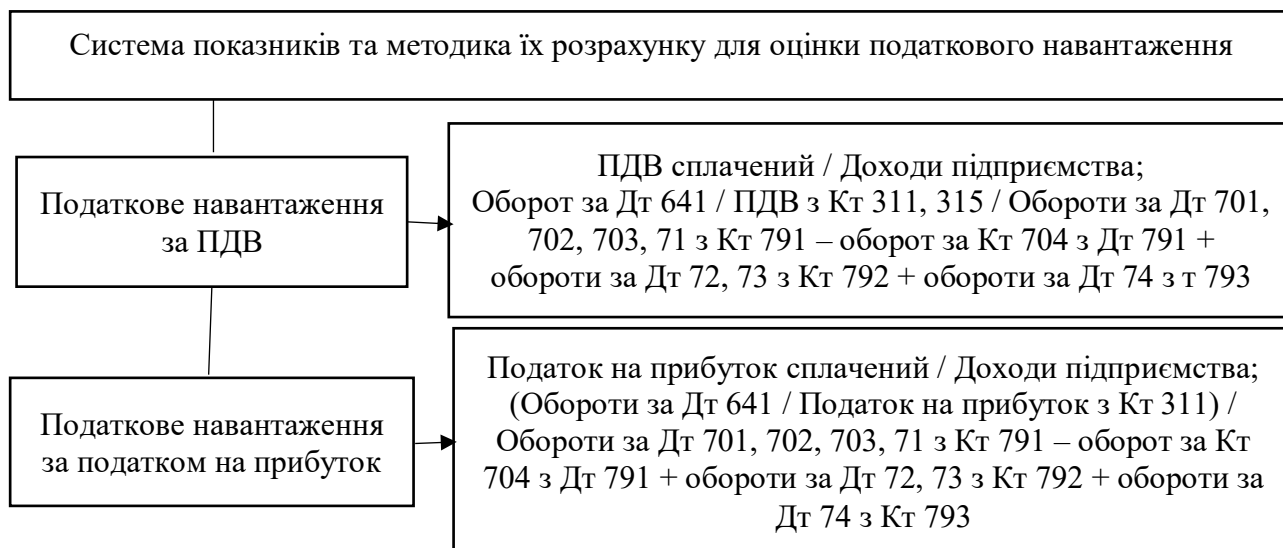


Рисунок 2.11 - Система показників та методика їх розрахунку для оцінки податкового навантаження

**Джерело: складено автором за матеріалами [5].*

Податкове навантаження доцільно розглядати в якості узагальнюючого показника, який забезпечує визначення, яка частина прибутку юридичних та фізичних осіб перерозподіляється через державний бюджет.

Варто зазначити, що оцінка податкового навантаження для підприємства є дуже важливим елементом його фінансового планування та управління, що пояснюється наступними аргументами:

1) оцінка податкового навантаження дозволяє підприємству розуміти, скільки коштів буде витрачено на оподаткування, що допомагає встановити реалістичні цілі та розробити фінансові стратегії;

2) знання податкового навантаження дозволяє підприємствам враховувати ці витрати у своїх бюджетах, що допомагає уникнути несподіваних фінансових труднощів;

3) іноді підприємства можуть використовувати різні стратегії для мінімізації податкового навантаження, такі як використання податкових пільг або оптимальне планування доходів та витрат;

4) податкове навантаження враховується при складанні фінансових звітів, тож точна оцінка допомагає забезпечити точність фінансової звітності бізнес-суб'єкта;

5) податкове навантаження може слугувати показником ефективності управління бізнес-суб'єктом, крім того, інвестори та кредитори також звертають увагу на податкову ситуацію підприємства при прийнятті рішення щодо інвестування чи надання кредитів.

Реалістична оцінка податкового навантаження допомагає підприємствам ефективно управляти своїми фінансами, мінімізувати ризики та забезпечувати фінансову стабільність.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1 Напрями удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів

Ключовий аспект у процесі обґрунтування напрямів удосконалення ведення бухгалтерського обліку ОЗ буде пов'язаний з розглядом використання сучасного спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволено в нашій країні. «BAS : Бухгалтерія» є програмним забезпеченням, яке дозволяє з урахуванням діючих норм законодавства здійснювати облік за різними напрямками (в т.ч. основних засобів).

Початок роботи з даною програмою щодо обліку основних засобів потрібно розпочати за налаштування облікових параметрів, що потребує використання довідника «Основні засоби». Для документування в обліку надходження ОЗ потрібно створити електронний документ «Надходження товарів і послуг (створення)» за допомогою вкладки «Надходження ОЗ» довідника «Основні засоби» (рисунок 3.1).

← → ☆ Надходження товарів і послуг (створення) (Устаткування) *

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Друк

Номер: Дата: 19.02.2024 00:00:00 Вид операції: Устаткування

Контрагент: УкрАвто Організація: БМ-Автотранс

Договір: Договір Склад: Головний склад

Документ розрахунків: Ціна не включає ПДВ

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ	% ПДВ	Сума ПДВ	Всього
1	Автомобіль KIA Ceed 1.6	1,000	шт	1,000	450 000,00	450 000,00	20%	90 000,00	540 000

Всього: 540 000,00 UAH ПДВ (у т.ч.): 90 000,00 UAH

Коментар: Косьяков Богдан Відповідальний: Не авторизований

Рисунок 3.1 - Форма електронного первинного документа «Надходження товарів і послуг (створення)»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Зазначений документ забезпечує процес документального оформлення надходження ОЗ на підприємство та узагальнює наступну інформацію за напрямками:

- 1) дата створення документа;
- 2) контрагент та підстава співпраці з контрагентом (договір);
- 3) дані про підприємство, на яке надійшов об'єкт ОЗ, а також деталізація виду операції;
- 4) дані про об'єкт ОЗ: назва; кількість, вартість, сума та відсоток ПДВ; загальна сума.

Після фіксування реквізитів у електронному документі необхідно забезпечити його проведення, що створить за даним документом кореспонденції рахунків.

На рисунку 3.2 подано формат документу «Надходження товарів і послуг (створення)» за операцією «Рух документа (формування кореспонденцій)».

Період	Дебет	Кредит	Сума
19.02.2024	1521 Кіл.: 1,000	631	450 000,00
	1 Автомобіль KIA Ceed 1.6	Опод. ПДВ УкрАвто	
	Надходження товарів і послуг ДОО0-000001 ...	Договір	
	Головний склад	Надходження товарів і послуг ДОО0-000001 ...	
19.02.2024	6442	631	90 000,00
	2 УкрАвто	УкрАвто	
	Договір	Договір	
	<->	Надходження товарів і послуг ДОО0-000001 ...	

Рисунок 3.2 - Формат документу «Надходження товарів і послуг (створення)» за операцією «Рух документа (формування кореспонденцій)»

**Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».*

Проведення поданого на рисунку 3.2 електронного документу забезпечує формування кореспонденцій рахунків, які характеризують процес надходження ОЗ на досліджуване підприємство. У процесі придбання ОЗ можуть виникати

додаткові витрати, які в бухгалтерському обліку підлягають розподілу, що також додатково фіксується в документації (рисунк 3.3).

Надходження дод. витрат DO00-000001 від 19.02.2024 16:33:39

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Дод. витрати

Номер: DO00-000001 від: 19.02.2024 16:33:39 Організація: БМ-Автотранс

Сума без ПДВ: 2 000.00 Контрагент: УкрАвто

Спосіб розподілу: По сумі Договір: Договір

% ПДВ: 20% Сума ПДВ: 400.00 Документ розрахунків:

Зміст: Дод. витрати

Товари Устаткування (1) Рахунки розрахунків Додатково

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Сума товару	Дод. витрати (сума)	Сума ПДВ
1	Автомобіль KIA Cee...	1,000	шт	1,000	540 000,00		

Всього: 2 400,00 UAH ПДВ (у т.ч.): 400,00 UAH

Коментар: Відповідальний: Мальцева Олександра Борисівна

Рисунок 3.3 – Електронний документ «Надходження дод. витрат»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Поданий на рисунку 3.3 електронний документ можна створити на підставі електронного документу, який представлений на рисунку 3.1. Розподіл додаткових витрат можна здійснювати як «По сумі», тобто пропорційно вартості, так і «По кількості», пропорційно кількості обладнання. З практичної позиції даний документ зручніше заповнювати шляхом, який був охарактеризований вище, оскільки, дані, які зафіксовані в документі «Надходження товарів і послуг» в автоматичному режимі переносяться в документ, форма якого представлена на рисунку 3.3, додатково потрібно тільки зафіксувати інформацію за графами «Спосіб розподілу», «Сума без ПДВ». Крім того, якщо у процесі придбання був залучений контрагент, відповідно, потрібно дану інформацію зафіксувати у графі «Контрагент», а також зазначити договір у графі «Договір». Даний документ обов'язково потрібно провести (рисунк 3.4), що забезпечить створення кореспонденцій рахунків, які характеризуватимуть процес придбання підприємством ОЗ з використанням субрахунку 152.

Рухи документа: Надходження дод. витрат ДО00-000001 від 19.02.2024 16:33:39

Записати і закрити Оновити

Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (2) Очікуваний і підтверджений ПДВ придбання (1) Придбання податковий облік (1)

Період	Дебет	Кредит	Сума
19.02.2024	1521 Кіл.:	631	2 000,00
	1 Автомобіль KIA Seed 1.6	Опод. ПДВ УкрАвто	
	Надходження товарів і послуг ДО00-000001 ...	Договір	
	Головний склад	Надходження дод. витрат ДО00-000001 від ...	
19.02.2024	6442	631	400,00
	2 УкрАвто	УкрАвто	
	Договір	Договір	
	<...>	Надходження дод. витрат ДО00-000001 від ...	

Рисунок 3.4 – Проведення документа «Надходження дод. витрат»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

На рисунку 3.5 представлено друкований формат документа «Надходження дод. витрат».

Надходження дод. витрат ДО00-000001 від 19.02.2024 16:33:39

Друк

Українською мовою

Копії: 1

Ще ?

Дод. витрати № 1 від 19 лютого 2024 р.

Постачальник: **Корпорація УкрАвто**
Код за ЄДРПОУ 9876542151, ІПН 55440101, № свід. 22012345

Покупець: **БМ-Автотранс**

Договір: Договір

№	Товар	Кіл-сть	Од.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Дод. витрати	1		2 000,00	2 000,00

Всього: 2 000,00
Сума ПДВ: 400,00
Всього із ПДВ: 2 400,00

Всього найменувань 1, на суму 2 400,00 UAH
Дві тисячі чотириста гривень 00 копійок
У т.ч. ПДВ: Чотириста гривень 00 копійок

Рисунок 3.5 – Документ «Надходження дод. витрат»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Безпосереднє введення ОЗ в експлуатацію здійснюється на підставі документа «Введення в експлуатацію ОЗ» (рисунок 3.6), який узагальнює інформацію щодо назви ОЗ, його інвентарного номера, рахунку обліку. Крім того, за допомогою кнопки «Параметри амортизації» (рисунок 3.7) деталізується інформацію про метод нарахування амортизації.

Головне Керівнику Банк і каса Продажі Купівлі Склад Виробництво ОЗ і НМА Кадри Зарплата Операції Звіти Довідники Адміністрування

Введення в експлуатацію ОЗ (створення) *

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Форма ОЗ-1

Подія ОЗ: Введення в експлуатацію Організація: БМ-Автотранс

Основні засоби Облікові дані Додатково Комісія

Устаткування: Автомобіль KIA Ceed 1.6

Склад: Головний склад

Підрозділ: Адміністрація

Рахунок інвестицій: 1521

Податкове призначення устаткування (ПДВ): Опод. ПДВ

Основні засоби

Додати Заповнити Підбір

N	Код	Основний засіб	Інвентарний номер
1	00-000001	Автомобіль KIA Ceed 1.6	00-000001

Рисунок 3.6 – Електронний документ «Введення в експлуатацію ОЗ»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Початкова сторінка Інвентаризація ОЗ Переоцінка ОЗ Введення в експлуатацію ОЗ Введення в експлуатацію ОЗ ДО00-000001 від 19.02.2024 16:42:34 *

Введення в експлуатацію ОЗ ДО00-000001 від 19.02.2024 16:42:34 *

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Форма ОЗ-1

Номер: ДО00-000001 від: 19.02.2024 16:42:34 Вид операції: Устаткування

Подія ОЗ: Введення в експлуатацію Організація: БМ-Автотранс

Основні засоби Облікові дані Додатково Комісія

Загальні відомості

МВО: Богословський Федір Михайлович

Рахунок: 105 Податкове призначення (ПДВ): Опод. ПДВ

Параметри нарахування амортизації

Рахунок нарахування амортизації: 131 ☒ Нараховувати амортизацію

Рахунок обліку дооцінок ОЗ: 411 Податкова група ОЗ: Група 5: Транспортні засоби

Спосіб нарахування амортизації: Прямолінійний

Спосіб нарахування амортизації (ПО): Прямолінійний

Способи відображення витрат по амортизації: Адміністрація

Графік амортизації по року: 120 (10 років) Ліквідаційна вартість: 2 000,00

Строк корисного використання (БО): 120 (10 років)

Строк корисного використання (ПО): 120 (10 років)

Рисунок 3.7 – Електронний документ «Введення в експлуатацію ОЗ» процес нарахування амортизації

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Після заповнення всіх реквізитів електронного документа «Введення в експлуатацію ОЗ» бухгалтер повинен здійснити проведення документу, що забезпечить створення кореспонденцій рахунків, що наочно подано на рисунку 3.8.

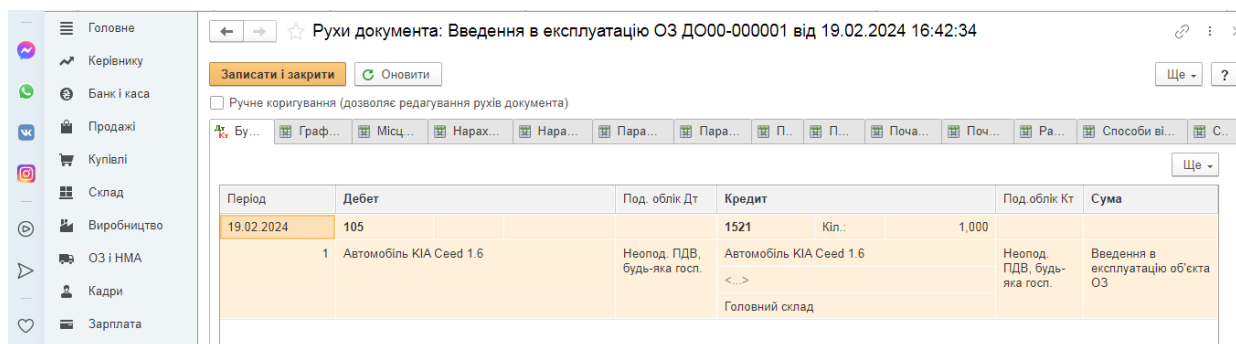


Рисунок 3.8 – Проведення електронного документа «Введення в експлуатацію ОЗ»

**Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія».*

Процес внутрішнього переміщення ОЗ також можна зафіксувати за допомогою документа «Введення в експлуатацію ОЗ», формат якого подано на рисунку 3.9.

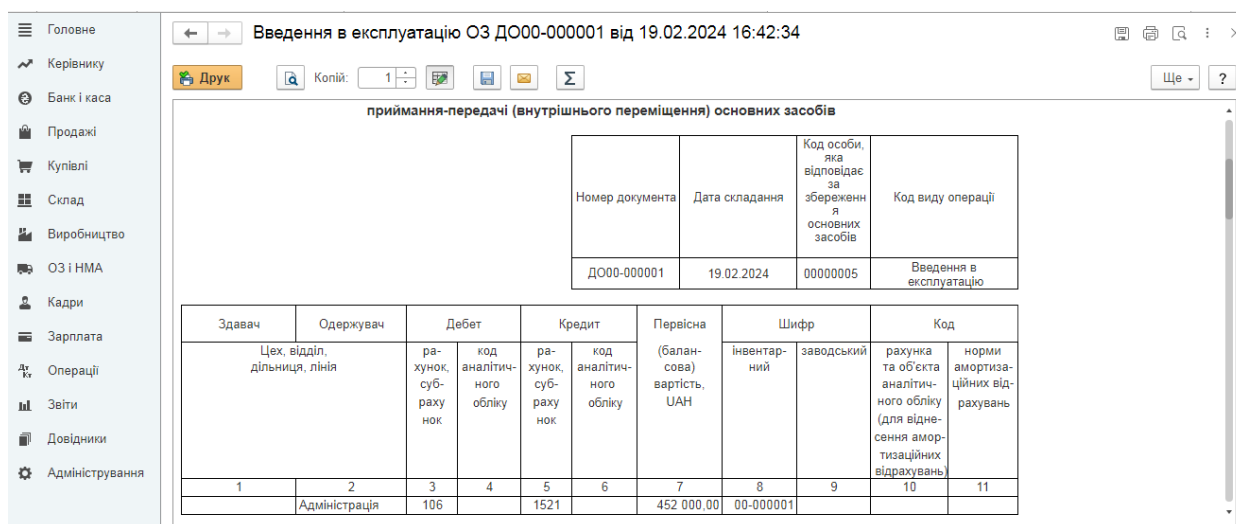


Рисунок 3.9 – Електронний документ «Введення в експлуатацію ОЗ» (господарська операція «внутрішнє переміщення»)

**Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія».*

При створенні документу, який подано на рисунку 3.9, бухгалтер повинен зафіксувати наступні дані:

- номер документа;
- дата створення документа;
- інформація про особу, яка буде відповідальною за даний ОЗ;

- деталізація інформації щодо господарської операції;
- інформація про осіб, які здають та отримують ОЗ;
- кореспонденції рахунків з деталізацією аналітики;
- балансова вартість;
- номери інвентарний та заводський;
- норми амортизації та кореспондуючий рахунок.

У випадку, якщо проводиться модернізація, ремонт ОЗ, потрібно даний процес оформити за допомогою електронного документа «Модернізація та ремонт ОЗ». Реквізити даного документа аналогічні до документа «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих», відповідно, у даному пункті акцент робити не будемо.

Враховуючи, що на об'єкти ОЗ потрібно нараховувати амортизацію, програмою передбачено використання документа «Закриття місяця» (рисунки 3.10).

Список	БО	ПО
⊕ Нарахування амортизації	☒	☒
Переоцінка валютних коштів	☐	☐
Розподіл ТЗВ	☐	☐
Коригування фактичної вартості номенклатури	☐	☐
Списання витрат майбутніх періодів	☐	☐
Розрахунок і коригування собівартості продукції (послуг)	☐	☐
⊕ Регламентні операції по бухгалтерському обліку	☐	☐
⊕ Технологічні операції по податковому обліку	☐	☐

Рисунок 3.10 – Електронний документ «Закриття місяця» (господарська операція «Нарахування амортизації»)

**Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».*

Специфічною особливістю документа «Закриття місяця» є те, що потрібно обов'язково за реквізитом «дата» зафіксувати останнє число відповідного звітного місяця та відмітити у розділі «список» операцію «нарахування амортизації». Після

фіксації зазначених даних, бухгалтер повинен провести документ (рисунок 3.11), який забезпечить формування кореспонденцій рахунків.

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума
31.03.2024	92		131	3 750,00	3 750,00
	3 Адміністрація	<...>	Автомобіль KIA Ceed 1.6	Опод. ПДВ	Нарахування амортизації ОЗ
	Амортизація ОЗ (АЗ)				

Рисунок 3.11 - Проведення електронного документа «Закриття місяця»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Документи, які представлені на рисунку 3.10 та 3.11 можна роздрукувати за допомогою кнопки «Друк», паперова форма документа – «Відомість амортизації ОЗ», формат якої подано на рисунку 3.12.

Основний засіб, інвентарний номер	На початок періоду		Залишкова вартість	За період			На кінець періоду		
	Вартість	Амортизація (знос)		Збільшення вартості	Нарахування амортизації (знос)	Зменшення вартості	Списання амортизації (знос)	Вартість	Амортизація (знос)
Автомобіль KIA Ceed 1.6, 00-000001	452 000,00		452 000,00		3 750,00			452 000,00	
Разом	452 000,00		452 000,00		3 750,00			452 000,00	3

Рисунок 3.12 -Формат паперового варіанта «Відомість амортизації ОЗ»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Документ «Відомість нарахування ОЗ» характеризує інформацію про відповідних об'єкт ОЗ за наступними реквізитами:

- період;
- назва підприємства;
- назва ОЗ;

- інвентарний номер ОЗ;
- вартість та залишкова вартість на початок періоду;
- сума нарахованої амортизації за період;
- вартість та сума амортизації на кінець періоду.

Основні засоби підлягають обов'язковій інвентаризації. Для того, щоб оформити результати інвентаризації щодо ОЗ, потрібно створити електронний документ «Інвентаризація ОЗ». Для створення даного документа потрібно в меню обрати вкладку «Облік основних засобів» та натиснути на документ «Інвентаризація ОЗ», форма якого представлена на рисунку 3.13.

Інвентаризація ОЗ (створення) *

Провести та закрити | Записати | Провести | Створити на підставі | Друк

Номер: | від: 10.12.2024 00:00:00 | Організація: БМ-Автотранс | Підрозділ: | Ще ?

Основні засоби (3) | Додатково | Комісія

Додати | Заповнити | Підбір | Ще

N	Основний засіб	МВО	Вартість за даними обліку	Фактична вартість	Надлишок, сума	Недостача, сума
	Інвентарний номер	Рахунок	Наявність за даними обліку	Фактична наявність	Надлишок, кількість	Недостача, кількість
1	Автомобіль "Таврія" 00010	105	150 000,00	150 000,00		
2	Сервер HP ProLiant 00003	104	20 000,00	20 000,00		
3	Автомобіль KIA Cee... 00-000001	Богословський Фе... 106	452 000,00	452 000,00		

Рисунок 3.13 – Електронний документ «Інвентаризація ОЗ»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Документ «Інвентаризація ОЗ» характеризує результати інвентаризації за наступними реквізитами:

- номер та дата створення;
- назва підприємства;
- назва основного засобу;
- рахунок, який призначений для обліку відповідного об'єкта ОЗ;
- матеріально-відповідальна особа;
- фактична вартість та наявність;
- надлишок: сума та кількість;

- нестача: сума та кількість.

Даний документ можна роздрукувати, друкована форма подана на рисунку 3.14.

Інвентаризація: розпочата
закінчена

¹ Для оформлення інвентаризації об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів застосовується типова форма № НА-4 «Інвентаризаційний опи права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів», затверджена наказом Міністерства фінансів України від 22 листопада 2004 року № 732, зареєстрованим у Міністер юстиції України 14 грудня 2004 року за № 1580/10179

² Склад (комора), його (її) фактичне місцезнаходження.

При інвентаризації встановлено таке:

№ з/п	Найменування, стисла характеристика та призначення об'єкта	Рік випуску (будівництва) чи дата придбання (введення в експлуатацію) та виготовлювач	Номер			Один. вимір.	Фактична наявність		Відмітка про вибуття	6	
			інвентарний / новелітурний	заводський	паспорта		кількість	переоцінена вартість		кількість	переоцінена вартість
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Автомобіль "Таврія" (виробник: ЗАЗ)	15.06.1999	00010	45578930	456987125	шт	1	150 000		1	150 000
2	Сервер HP ProLiant (виробник: Hewlett Packard)	27.06.2005	00003	184357267727	456675	шт	1	20 000		1	20 000

Рисунок 3.14 – Документ «Інвентаризація ОЗ» (формат паперового документа)

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Господарюючи суб'єкти можуть приймати рішення про здійснення переоцінки ОЗ, результати якої також можуть оформлюватися за допомогою формування документів спеціалізованим програмним забезпеченням. Зокрема, у меню є вкладка «Основні засоби» у якій розміщений документ «Переоцінка ОЗ».

На рисунку 3.15 подано форму документу «Переоцінка ОЗ», який акумулює дані про процес переоцінки ОЗ за наступними параметрами:

- дата та номер електронного документу;
- назва господарюючого суб'єкта;
- подія, пов'язана з ОЗ, тобто переоцінка;
- назва та інвентарний номер ОЗ;
- вартість: первинна, залишкова;
- накопичена амортизація;
- справедлива вартість;
- індекс переоцінки;

- сума: переоцінки первісної вартості; переоцінки накопиченої амортизації; переоцінки залишкової вартості.

Переоцінка ОЗ (створення) *

Провести та закрити Записати Провести

Номер: від: 19.02.2024 00:00:00 Організація: БМ-Автотранс

Подія ОЗ: Переоцінка

Основні засоби Рахунки

Додати Заповнити Підбір

N	Основний засіб	Первинна вартість	Справедлива вартість	Індекс переоцінки	Сума переоцінки первісної вартості	Перевид
	Інвентарний номер	Накопичена амортизація			Сума переоцінки накопиченої амортизації	
		Залишкова вартість			Сума переоцінки залишкової вартості	
1	Автомобіль "Таврія"	150 000,00	50 000,00	4.444444	516 666,60	
	00010	138 750,00			477 916,61	
		11 250,00			38 750,00	

Коментар: Відповідальний: Мальцева Олександра Борисівна

Рисунок 3.15 – Електронний документ «Переоцінка ОЗ»

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Проводячи в програмі документ «Переоцінка ОЗ» формуються кореспонденції рахунків, які подані на рисунку 3.16.

Рухи документа: Переоцінка ОЗ ДО00-000001 від 19.02.2024 16:55:53

Записати і закрити Оновити

Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий об... Переоцінка ОЗ (бухгалтерський об... Параметри амортизації ОЗ (бухгалтерський об... Події ОЗ організацій (регр. обл...

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума	
19.02.2024	105		131		477 916,61	
	1	Автомобіль "Таврія"	Опод. ПДВ	Автомобіль "Таврія"	Опод. ПДВ	Переоцінка ОЗ "Ав...
19.02.2024	105		411		38 750,00	
	2	Автомобіль "Таврія"	Опод. ПДВ	Автомобіль "Таврія"		Переоцінка ОЗ "Ав...

Рисунок 3.16 – Електронний документ «Переоцінка ОЗ», процес формування кореспонденцій

*Джерело: сформовано автором за допомогою програми «BAS : Бухгалтерія».

Тобто, дана програма передбачає створення всієї необхідної документації, якою повинен супроводжуватися процес документування операцій, які пов'язані з ОЗ. Також можуть бути створені всі необхідні форми стандартних звітів по рахунку 10 (наприклад, оборотно-сальдова відомість, картка рахунку, аналіз рахунку, обороти по рахунку).

Важливо зазначити таку перевагу програмного продукту, який аналізується у даному пункті – це оперативний, автоматизований процес формування регламентованої звітності, що передбачає заповнення інформації у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності» та інших форм. Автоматизований процес формування регламентованої звітності дозволяє узагальнити максимально точну інформацію по всіх статтях звітності.

Отже, використання даного програмного забезпечення є актуальним, раціональним та зручним.

3.2 Облікова політика щодо основних засобів як спосіб удосконалення облікового процесу

Облікова політика є внутрішнім нормативним документом, який акумулює інформацію про альтернативні методи ведення бухгалтерського обліку. Питання щодо розробки облікової політики в частині основних засобів є необхідним та актуальним, оскільки на сьогодні є різні методики, альтернативні варіанти облікового супроводження процесу використання основних засобів. У досліджуваному підприємстві облікова політика розроблена, але вона носить примітивний характер, оскільки зазначається тільки наступна інформація:

- порядок оцінки ОЗ;
- класифікацію ОЗ;
- метод амортизації ОЗ.

Для якісної розробки облікової політики потрібно обов'язково врахувати різні фактори внутрішнього та зовнішнього спрямування (рисунок 3.16).

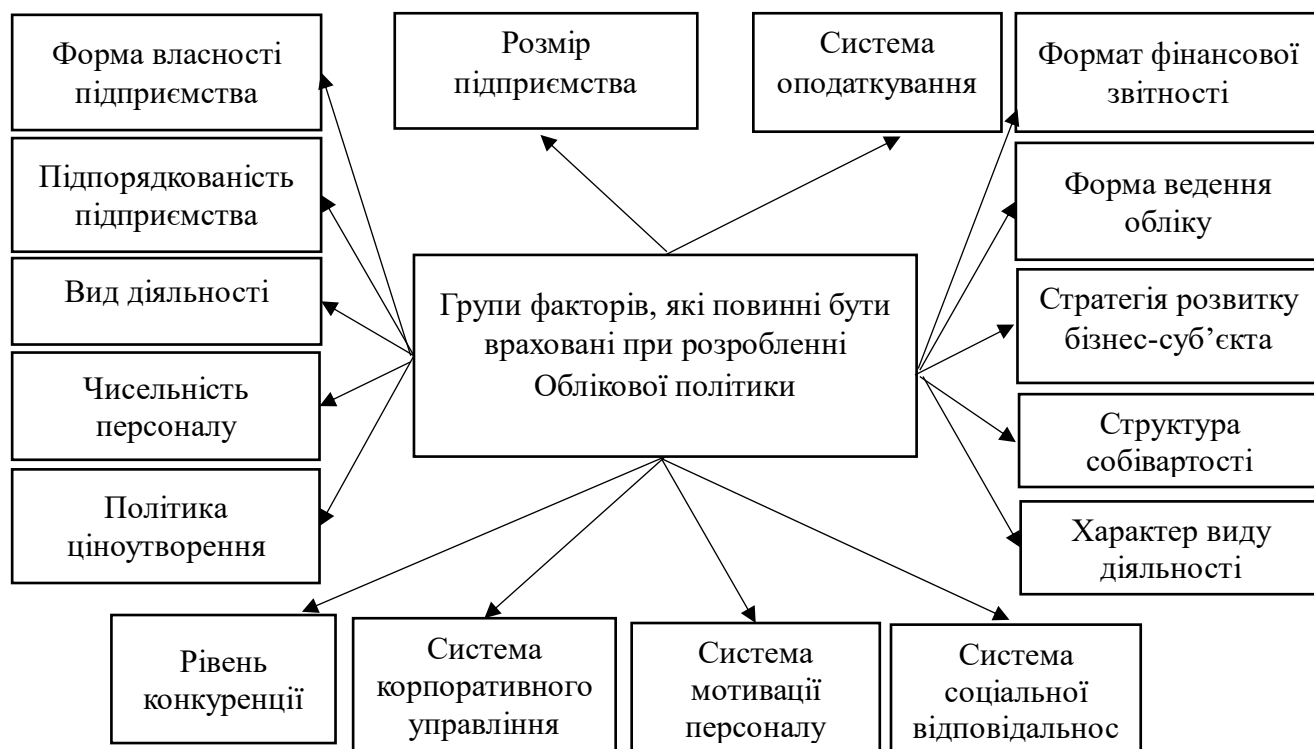


Рисунок 3.16 - Групи факторів, які повинні бути враховані при розробленні Облікової політики

**Джерело: складено автором за матеріалами.*

Принципи бухгалтерського обліку в частині ОЗ також мають бути враховані, далі наведемо їх інтерпретацію:

- автономність: в бухгалтерському обліку та звітності не повинні відображатися ОЗ, які не належать підприємству;
- фактична собівартість: ОЗ в обліку відображаються з урахуванням витрат, які виникли в зв'язку з їх придбанням, також мають бути враховані результати переоцінки та зменшення корисності;
- нарахування та відповідності доходів і витрат: доходи, які отримано підприємством від продажу ОЗ повинні бути порівняно з витратами, що виникли в результаті отримання даних доходів та мають бути визначені за датою нарахування;
- повне висвітлення: у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності повинна бути відображена інформація про ОЗ за всіма операціями;

- превалювання сутності над формою: всі операції, які пов'язані з основними засобами мають бути відображені відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Інформація про облікову політику узагальнюється у фінансовій звітності. Фінансовій звітності можуть бути властиві ризики щодо фальсифікації, що може бути пов'язане в першу чергу з невикористанням, відсутністю або неякісним використанням вимог МСФЗ / НП(С)БО. На рисунку 3.17 представлено порядок, який потрібно використовувати щодо облікової політики, а саме до господарських операцій щодо яких відсутня регламентація у відповідних МСФЗ / НП(С)БО з метою виявлення у фінансовій звітності фальсифікації.



Рисунок 3.17 - Порядок, який потрібно використовувати щодо облікової політики, а саме до господарських операцій щодо яких відсутня регламентація у відповідних МСФЗ / НП(С)БО з метою виявлення у фінансовій звітності фальсифікації

**Джерело: складено автором за матеріалами [22].*

Процес розробки облікової політики повинен здійснюватися у відповідній послідовності, що подано на рисунку 3.18.

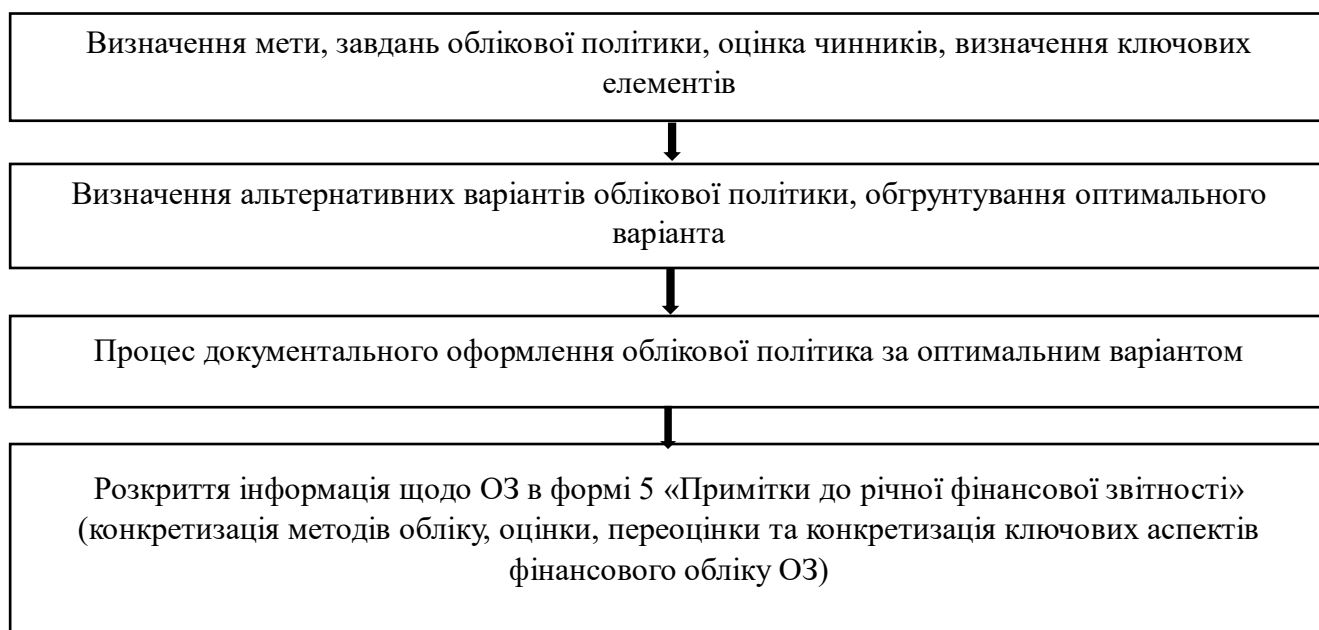


Рисунок 3.18 – Послідовність процесу розробки облікової політики

**Джерело: складено автором за матеріалами.*

Облікова політика повинна розроблюватися з урахуванням наступних правил:

- урахування визначення цілей облікової політики - підприємство повинно чітко визначити свої цілі та завдання, які воно прагне досягти через облікову політику;
- вибір облікових методів - вибір конкретних методів обліку, зокрема вимірювання вартості активів, забезпечень, оподаткування, аудиту тощо;
- встановлення процедур та контролю за дотриманням облікової політики - підприємство повинно мати чіткі процедури та контрольні механізми для забезпечення відповідності облікової політики вимогам законодавства та стандартів обліку;
- регулярне оновлення облікової політики - облікова політика повинна регулярно оновлюватися та адаптуватися до змін в законодавстві, стандартах обліку та внутрішніх потреб підприємства.

Критерії оцінки якості облікової політики можуть включати:

- відповідність законодавству, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку / МСФЗ - оцінка того, наскільки облікова політика відповідає міжнародним стандартам обліку;
- прозорість та достовірність інформації - оцінка того, наскільки облікова політика забезпечує прозорість та достовірність фінансової звітності;
- достатня документація - оцінка наявності і якості документації, яка пояснює облікову політику організації;
- гнучкість та адаптивність - оцінка гнучкості облікової політики організації і можливості її адаптації до змін в умовах діяльності.

Розробка облікової політики вимагає чіткості ідентифікації елементів, обґрунтування яких потрібно конкретизувати з урахуванням зацікавленості стейкхолдерів:

- 1) чіткість обґрунтування критеріїв визначення ОЗ, що дозволить працівникам господарюючого забезпечити раціональне використання об'єктів ОЗ;
- 2) діагностика реалістичної оцінки інвестиційної привабливості, яка безпосередньо залежить від процесу дооцінки / уцінки ОЗ;
- 3) враховуючи кореляційну залежність результативного показника діяльності підприємства, господарські операції, які здійснюють вплив на фінансовий результат та пов'язані з ОЗ, повинні бути обов'язково враховані.

Проблема розробки облікової політики підприємства щодо основних засобів може полягати у визначенні методів їхньої оцінки, амортизації та відображення у фінансовій звітності. Також важливо враховувати облік витрат на утримання та модернізацію основних засобів, а також вивчати можливі зміни у законодавстві щодо оподаткування цих активів. Важливо мати чітку стратегію управління основними засобами для забезпечення їхньої ефективної експлуатації та використання виробничої потужності підприємства.

На рисунку 3.19 узагальнено цільові орієнтири облікової політики, визначення яких безпосередньо базувалося на урахуванні наявних ОЗ в досліджуваному ТОВ «БМ-АВТОТРАНС».

Деталізація елементів облікової політики щодо ОЗ в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»	
—	Обґрунтування способу визначення для ОЗ терміну корисного використання
—	Обґрунтування зручного для використання методу нарахування ОЗ
—	Обґрунтування умов переоцінки / дооцінки ОЗ
—	Обґрунтування підходу щодо визначення одиниці ОЗ
—	Обґрунтування особливостей визначення первісної вартості ОЗ
—	Обґрунтування особливостей визначення ліквідаційної вартості об'єктів ОЗ
—	Обґрунтування умов визнання відповідних об'єктів ОЗ активами
—	Обґрунтування класифікаційних ознак доцільних для використання щодо ОЗ для цілей як бухгалтерського обліку, так і оподаткування
—	Обґрунтування підходу щодо організації обліку витрат, які пов'язані для підтримання об'єктів ОЗ у відповідному технічному стані
—	Обґрунтування випадків, термінів проведення інвентаризації ОЗ
—	Обґрунтування та представлення у якості додатків до облікової політики графіку документообігу, складу інвентаризаційної комісії, яка повинна здійснювати інвентаризацію ОЗ; процедур внутрішнього контролю

Рисунок 3.19 - Деталізація елементів облікової політики щодо ОЗ в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС»

**Джерело: складено автором.*

Застосування поданого підходу щодо облікової політики в практичному аспекті сприятиме в загальному покращенню організації бухгалтерського обліку ОЗ в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» та максимальній відповідності облікового процесу до вимог чинного законодавства України. Процес впровадження облікової політики в практику потрібно оформити наказом керівника товариства. У випадку необхідності, положення облікової політики можуть коригуватися, проте це може бути в окремих випадках, які обґрунтовані нормами НП(С)БО 6.

3.3 Аудит – інструмент забезпечення прозорості та достовірності облікових даних щодо основних засобів

Аудит ОЗ повинен проводитися з метою формування аудитором обґрунтованої думки щодо достовірності даних, зафіксованих в первинній документації та узагальнених у фінансовій звітності, правильності облікового супроводження операцій з ОЗ відповідно до вимог облікової політики.

На рисунку 3.20 представлено групу тверджень, які є необхідні у процесі аудиту ОЗ.

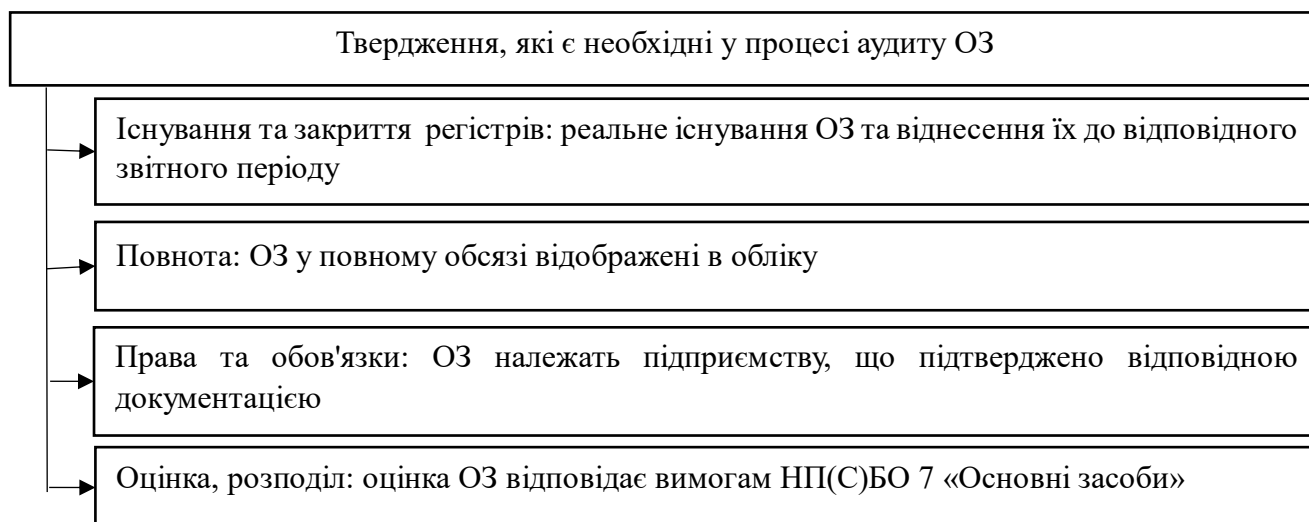


Рисунок 3.20 - Твердження, які є необхідні у процесі аудиту ОЗ

*Джерело: складено автором за матеріалами [15].

У процесі аудиторського незалежного дослідження операцій з ОЗ актуальним є виконання наступних процедур аудиту:

- перевірка чи дотримані вимоги щодо віднесення ОЗ до необоротного активу;
- перевірка правильності проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів;
- перевірка якості щодо умов зберігання ОЗ;

- перевірка правильності документального, облікового супроводу операцій, які пов'язані з ОЗ, а саме надходженням, вибуттям, модернізацією, використанням;
- перевірка дотримання методу нарахування амортизації, який зафіксований в обліковій політиці, та правильності його застосування, відображення на рахунках / субрахунках процесу нарахування амортизації;
- перевірка правильності відображення витрат, які пов'язані з ремонтом, модернізацією відповідного об'єкта ОЗ;
- перевірка правильності відображення в обліку оренди відповідних об'єктів ОЗ (у випадку наявності);
- перевірка правильності узагальнення інформації щодо господарських операцій, які пов'язані з використанням ОЗ у стандартних та регламентованих звітах та ін.

Аудит ОЗ має відбуватися у декілька етапів, а саме:

- 1) підготовчий етап, який передбачає виконання завдань аудитором для оцінки особливостей діяльності товариства, оцінки підходу підприємства щодо організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, планування, оцінки ризиків;
- 2) фізична перевірка, яка передбачає ознайомлення з матеріалами інвентаризації та безпосередній огляд або її проведення інвентаризації ОЗ;
- 3) основний етап базується на виконанні аудиторських процедур, які зафіксовані вище, збір аудиторських доказів в частині ОЗ, а також формування пакету робочої документації;
- 4) завершальний етап, який передбачає обґрунтування думки аудитора, а також оцінку аудиторських доказів та складання підсумкової документації - Звіту аудитора, а також його подання замовнику незалежної аудиторської перевірки.

Беззаперечно, що такий підхід до виокремлення етапів незалежної перевірки він є більш теоретичним, оскільки в практичній діяльності аудитори з урахуванням власного досвіду можуть виділяти іншу кількість етапів.

Враховуючи, що аудитор повинен на початку перевірки здійснити оцінку внутрішнього контролю, відповідно, на рисунку 3.21 визначені напрями.

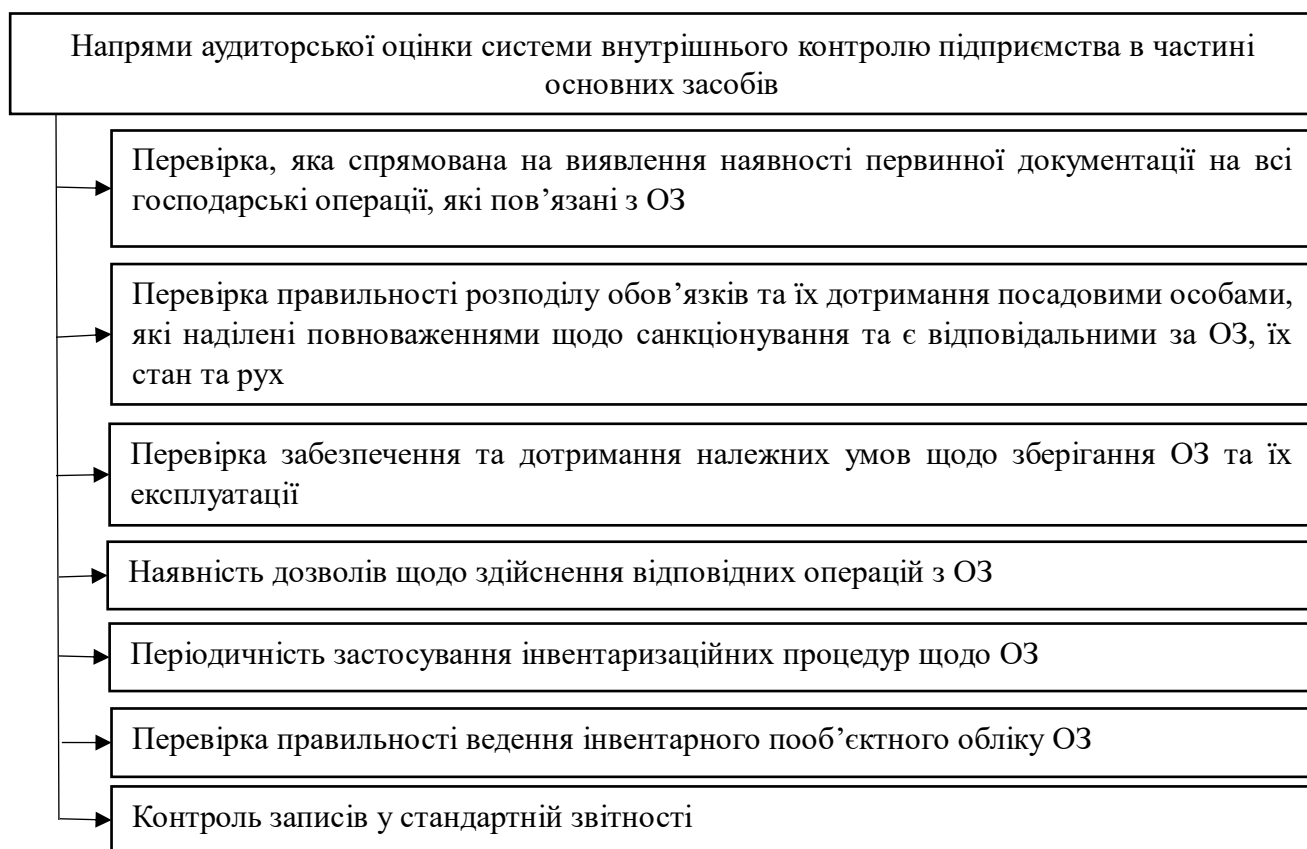


Рисунок 3.21 - Напрями аудиторської оцінки системи внутрішнього контролю підприємства в частині основних засобів

**Джерело: складено автором.*

Враховуючи, що у процесі аудиту в частині ОЗ аудиторіві потрібно перевірити великий масив документації, тому актуальним є застосування аудиторської вибірки. У даному контексті потрібно таким чином застосувати вибірковий метод дослідження, щоб обов'язково до переліку документів, які необхідно перевірити були включені дані щодо:

- операцій та залишків по субрахункам обліку ОЗ у яких вартісна оцінка перевищує або близька до рівня суттєвості;
- операції з ОЗ, які здійснено в кінці звітного періоду;
- нетипові господарські операції.

Для зручності виконання аудиторських процедур в контексті обліку ОЗ потрібно використати аудиторіві різні прийоми, методи дослідження, які наочно подано на рисунку 3.22.



Рисунок 3.22 – Перелік методів, прийомів, які повинні забезпечити виконання аудиторських процедур

**Джерело: складено автором.*

За результатами проведення аудиту ОЗ, можуть бути виявлені аудитором наступні види помилок:

- застосування неправильного підходу щодо класифікації ОЗ;

- наявність помилок в первинній документації, яка використовувалася для оформлення відповідних господарських операцій, пов'язаних з ОЗ;
- ОЗ не своєчасно оприбутковані;
- здійснено невірний розрахунок амортизації ОЗ;
- відсутність кореляції інформації з первинної документації з стандартною та регламентованою звітністю;
- невірне оформлення результатів інвентаризаційного процесу;
- ОЗ використовувалися для особистих потреб керівництва підприємства;
- положення облікової політики в частині ОЗ не враховують вимоги законодавчо-нормативних документів;
- нові об'єкти ОЗ замінені старими, які раніше підприємство списало, але не ліквідувало;
- ОЗ списуються несвоєчасно.

Аудитор за результатами аудиту повинен зібрати достатню кількість аудиторських доказів, у якості яких потрібно розглядати дані, які необхідно використати для висловлення незалежної думки про результати перевірки (в т.ч. ОЗ), фінансової звітності вцілому.

Результати виконання аудиторських процедур повинні бути узагальнені в робочих документах. Інформація з робочої документація є підставою для створення Звіту аудитора.

Після закінчення аудиторської перевірки робоча документація залишається у аудитора, який повинен її архівувати у вигляді аудиторського файлу. Аудиторський файл складається з постійного файлу, який узагальнює дані про підприємство, які є актуальними протягом тривалого проміжку часу, а також поточного файлу, який акумулює дані за кожною аудиторською перевіркою.

Таким чином, можемо зробити висновок, що аудит є інструмент забезпечення прозорості та достовірності облікових даних щодо основних засобів, що є актуальним та важливим для управління господарюючим суб'єктам.

ВИСНОВКИ

1. Основні засоби є ключовим елементом для бізнесу незалежно від галузі діяльності. Вони включають в себе будівлі, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг.

2. Облік основних засобів регулюється наступними нормативними документами: Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковим кодексом України, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до річної фінансової звітності», НП(С)БО 7 «Основні засоби», Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів, Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, Методичними рекомендаціями з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, Порядком подання фінансової звітності, Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку та ін.

3. Автором обґрунтовано методику проведення інвентаризації ОЗ, яка зводиться до наступного: необхідно до початку інвентаризації перевірити технічну документацію по ОЗ; інвентаризаційні описи скласти за об'єктами ОЗ або МВО; до інвентаризаційного опису ОЗ вносити за найменуванням; ОЗ, які пройшли модернізацію, ремонт повинні вноситися до інвентаризаційного опису із зазначенням нового призначення; по машинам, обладнанню, транспортним засобам обов'язково потрібно перевірити заводські номери двигуна, кузова; до інвентаризаційного опису багаторічні насадження за культурами, сортами з обов'язковою деталізацією року закладання, кількості, площі; необхідно перевірити наявність у підприємства документів, які засвідчують право власності та земельні ділянки, будівлі та ін.; якщо у процесі інвентаризації були виявлені ОЗ, інформація про які відсутня в обліку, обов'язково такі об'єкти потрібно зафіксувати в інвентаризаційному описі; ОЗ, які знаходяться на ремонті, також фіксуються в інвентаризаційному описі на підставі документації, яка підтверджує проведення ремонтних робіт; інвентаризаційна комісія повинна по ОЗ перевірити наявність та

відповідність інвентарним номерам; по ОЗ, які не придатні для використання, інвентаризаційній комісії необхідно скласти окремий інвентаризаційний опис; бібліотечні фонди оформлюються окремим інвентаризаційним описом.

4. ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» є юридичною особою, яка зареєстрована в м. Суми, вул. Петропавлівська та засноване 05.05.20210. Засновник сформував зареєстрований (статутний) капітал на 100 % одноосібно, а управління товариством передано уповноваженій особі. Основними видами діяльності ТОВ є вантажний автомобільний транспорт, оптова торгівля іншими товарами господарського призначення, неспеціалізована оптова торгівля, інший пасажирський наземний транспорт.

5. У динаміці вартість наявного майна досліджуваного товариства зменшилася на 11290,50 тис. грн. Пасиви у загальному представлено трьома компонентами: власним капіталом, частка якого у загальній структурі в 2020 році склала 80,74%, у 2021 році – 81,63 %, у 2022 році – 81,35 %; довгострокові зобов'язання: у 2020 році – 4,47 %, 2021 рік – 3,37 %, 2022рік – 3,24 %; поточні зобов'язання: у 2020 році – 14,79%, 2021 році – 15,00 %; 2022 році – 15,41 %.

6. Коефіцієнт швидкої ліквідності відповідає нормативу, проте з кожним роком дана відповідність зменшується, оскільки розрахункове значення у 2022 році склало 0,62, що на 0,95 менше порівняно з 2020 роком. Коефіцієнт платоспроможності у 2020 та 2022 роках склав 0,81, а в 2021 році – 0,82, що засвідчує повну відповідність нормативу. Розраховані значення коефіцієнта фінансування менше 1, в динаміці має місце тенденція до незначного зменшення, оскільки у 2020 році показник склав 0,24, а в 2021 та 2022 роках – 0,23. Значення коефіцієнта зносу основних засобів повинно мати в динаміці тенденцію до зменшення, але в практичному аспекті ситуація протилежна, оскільки у 2020 році розрахункове значення зазначеного показника склало 0,46, у 2021 році – 0,45, а в 2022 році – 0,56.

7. У ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» облік ведеться за допомогою програми «1 С : підприємство 8.3». Завдання бухгалтерського обліку в частині основних засобів полягають в наступному: своєчасний обліковий супровід господарських операцій,

які пов'язані з ОЗ: надходження, переміщення, ремонт, списання; узагальнення в обліку витрат, які виникли у результаті проведення ремонту, модернізації ОЗ; визначення та відображення в обліку результатів ліквідації ОЗ; розрахунок амортизації ОЗ та відображення інформації в бухгалтерському обліку; узагальнення та систематизація даних первинного обліку у стандартній звітності; узагальнення та систематизація даних із стандартизованої звітності в форми регламентованої звітності; створення кореспонденцій рахунків за господарськими операціями, які пов'язані із ОЗ; відображення в бухгалтерському обліку результатів інвентаризаційного процесу щодо ОЗ.

8. Встановлено, що для обліку ОЗ та нарахування амортизації використовується наступний перелік субрахунків: 103 «Будинки та споруди», 104 «Машини та обладнання», 105 «Транспортні засоби», 106 «Інструменти, прилади, інвентар», 109 «Інші основні засоби», 131 «Знос основних засобів».

9. Процес відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» інформації про господарські операції з ОЗ передбачає використання наступних документів: Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів; Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів; Акт на списання основних засобів; Акт на списання автотранспортних засобів; Інвентарна картка; Відомість амортизації ОЗ. Інформація про ОЗ узагальнюється у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»: рядок 1010 «Основні засоби»; рядок 1011 «Первісна вартість», рядок 1012 «Знос».

10. ТОВ «БМ-АВТОТРАНС» виконує повною мірою обов'язки платника податків: товариство стало на облік в Державній податковій службі України; облік доходів, витрат здійснюється на належному рівні, всі господарські операції знаходять своєчасне документальне узагальнення у відповідній обліковій документації та звітності (в т.ч. податковій); товариство своєчасно звітується за встановленими формами податкової звітності; підприємство у визначені ПКУ сплачує податки; не перешкоджає діяльності податкових органів; зберігає на належному рівні документи, які підтверджують виконання ним вимог податкового

законодавства; для здійснення перевірок на підприємстві створені належні умови; для комунікації з податковими органами використовує електронний кабінет та ін.

11. У роботі обгрунтовано і доведено доцільність використання сучасного спеціалізованого програмного забезпечення «BAS : Бухгалтерія».

12. Визначено елементи облікової політики щодо ОЗ в ТОВ «БМ-АВТОТРАНС», а саме: спосіб визначення для ОЗ терміну корисного використання; метод нарахування ОЗ; умови переоцінки, дооцінки ОЗ; підходи щодо визначення одиниці ОЗ; особливості визначення первісної вартості ОЗ; визначення ліквідаційної вартості об'єктів ОЗ; умови визнання відповідних об'єктів ОЗ активами; класифікаційні ознаки для використання щодо ОЗ для цілей як бухгалтерського обліку, так і оподаткування; організації обліку витрат, які пов'язані для підтримання об'єктів ОЗ у відповідному технічному стані; випадки, терміни проведення інвентаризації ОЗ.

13. Визначено, що у процесі аудиторського незалежного дослідження операцій з ОЗ актуальним є виконання наступних процедур аудиту: перевірка чи дотримані вимоги щодо віднесення ОЗ до необоротного активу; перевірка правильності проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів; перевірка якості щодо умов зберігання ОЗ; перевірка правильності документального, облікового супроводу операцій, які пов'язані з ОЗ, а саме надходженням, вибуттям, модернізацією, використанням; перевірка дотримання методу нарахування амортизації, який зафіксований в обліковій політиці, та правильності його застосування, відображення на рахунках, субрахунках процесу нарахування амортизації; перевірка правильності відображення витрат, які по'язані з ремонтом, модернізацією відповідного об'єкта ОЗ; перевірка правильності відображення в обліку оренди відповідних об'єктів ОЗ (у випадку наявності); перевірка правильності узагальнення інформації щодо господарських операцій, які пов'язані з використанням ОЗ у стандартних та регламентованих звітах та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк Т.М., Юзюк І.І. Основні засоби: організаційно-методичні аспекти формування облікової політики підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 2. С. 197-206.
2. Гевлич Л.Л., Бабій М.В. Облікова політика щодо основних засобів як фактор підвищення ефективності управління. *Економіка і організація управління*. 2019. Вип. 2. С. 75-82.
3. Жадан Т.А., Лозова Н.В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 1112-1116.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. URL : <http://surl.li/rkjtq> (дата звернення 04.01.2024).
5. Концева В.В., Антоненко Н.В., Карлова І.О. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки податкового навантаження підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 29. URL: <http://surl.li/rpvdd> (дата звернення 04.01.2024).
6. Косакова Б.О., Ткаль Я.С. Щодо актуальних питань обліку основних засобів. *Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. SPC «Sci-conf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2024. P. 720-719.
7. Косакова Б.О. Облік наявності та руху основних засобів: що приніс 2023 рік? *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»*. м. Суми, 16 листопада 2023 р. / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2023. С. 317–319.
8. Костюнік О. В., Наконечна А.А. Економічний зміст та класифікація основних засобів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 21 (1). С. 177- 180.

9. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : наказ МФУ від 11.04.13 р. № 476. URL: <http://surl.li/nonto> (дата звернення 17.01.2024).

10. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 30.12.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.help/law/433> (дата звернення 21.01.2024).

11. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ МФУ від 27.06.13 р. № 635. URL: <http://surl.li/siic> (дата звернення 21.01.2024).

12. Мішура В.Б., Спіцин А.Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. *Науковий вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. № 2. С. 148-154.

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013. URL: <https://cutt.ly/0N1FfJ8> (дата звернення 21.01.2024).

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. URL: <http://surl.li/sigj> (дата звернення 21.01.2024).

15. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. [В.Я. Плаксієнко, Ю.А. Верига, В.А. Кулик, Є.А. Карпенко]. К. : ЦУЛ, 2019. 509 с.

16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України № 291 Від 30.11.99. URL: <http://surl.li/dxnbn> (дата звернення 21.01.2024).

17. Плаксієнко В.Я., Назаренко І.М., Жадько К.С., Гаркуша С.А. Електронна бухгалтерія: підручник для здобувачів вищої освіти / За заг. редакцією В.Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури». 2021. 298 с.

18. Податковий кодекс України. URL: <http://surl.li/hkqv> (дата звернення 21.01.2024).

19. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <http://surl.li/rkkeb> (дата звернення 21.01.2024).

20. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII (редакція від 01.08.2021). URL: <https://cutt.ly/lFDGDyx> (дата звернення 21.01.2024).

21. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 14.11.2020. URL: <http://surl.li/wpzc> (дата звернення 21.01.2024).

22. Чижевська Л. В., Шендриченко О. М. Формування облікової політики видобувного підприємства відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2022. (3(53)). С. 41–47.

23. Ali Naeem Jassim Al Ghani. Achieving total quality audit through proper auditing management practices. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2019. Volume 23, Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Achieving-Total-Quality-Audit-Through-Proper-Auditing-Management-Practices-1528-2635-23-2-369.pdf>. (accessed 19.12.2023).

24. Bar-Yosef S., D'Augusta C. and Prencipe A. Accounting Research on Private Firms: State of the Art and Future Directions. *The International Journal of Accounting*. 2019. Vol. 54, №. 02, URL: <https://www.worldscientific.com/doi/10.1142/S1094406019500070> (дата звернення 19.12.2023).

25. Blaufus K., Jarzembski K., Trenn I. Public Disclosure of Tax Strategies and Firm's Actual Tax Policy. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 2023. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0148558X231200913> (дата звернення 19.12.2023).

26. Blokdyk, G. Financial Statement Analysis: a complete guide/ 5STARCooks. 2022. 310 p. (дата звернення 21.01.2024).

27. Handbook of international quality control, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements. Edition 2015. International Federation of Accountants. Volume 1. 1146 p. URL: <http://surl.li/nonvn> (accessed 21.01.2024).

ДОДАТКИ